

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

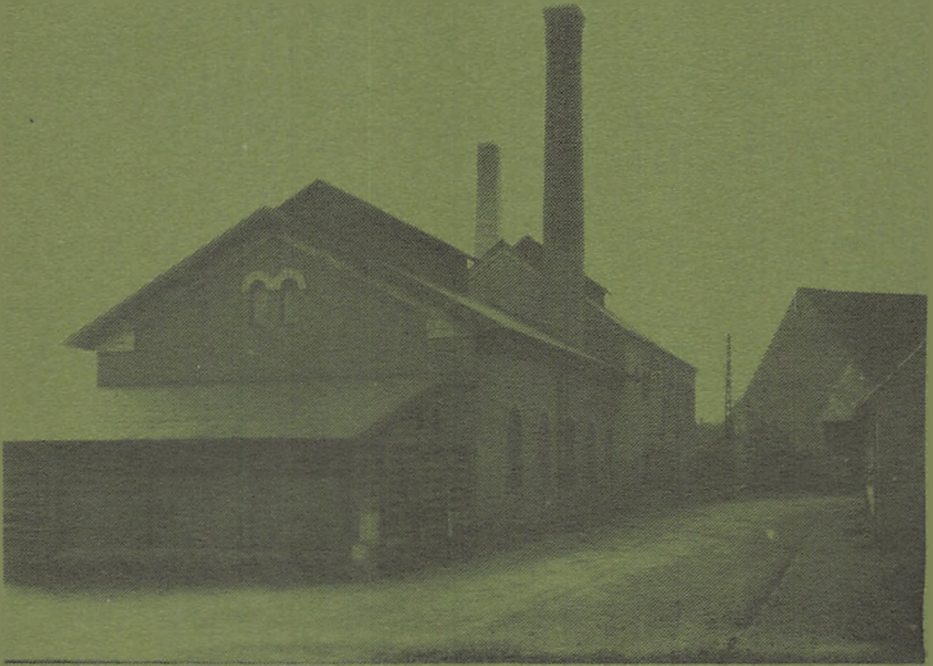
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ÅRSSKRIFT

1990

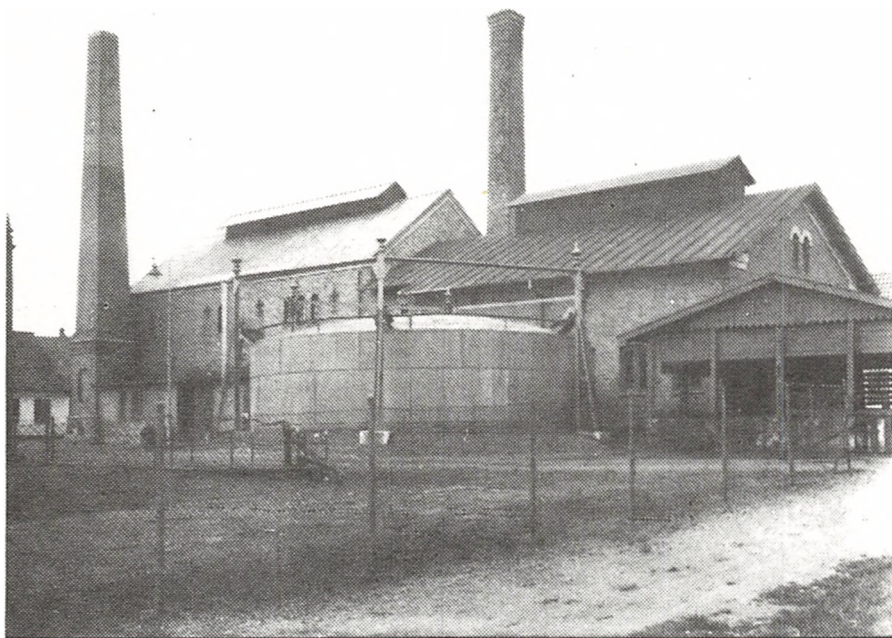

Stubbekøbing Gasværk set fra Nord.

LOKALHISTORISK ARKIV
STUBBEKØBING

ÅRSSKRIFT

1990

Stubbekøbing Gasværk set fra Nordøst.

LOKALHISTORISK ARKIV
STUBBEKØBING

INDHOLDSFORTEGNELSE

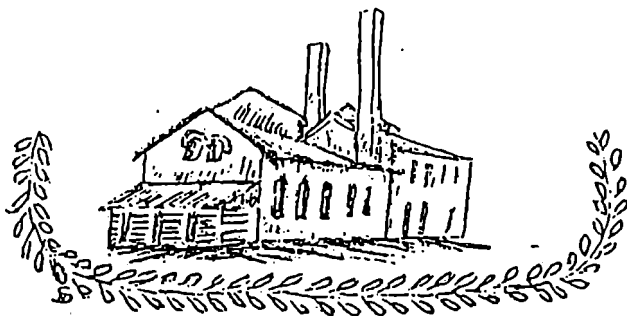
Stubbekøbing Gasværks 75 års Jubilæum	03 - 17
Anna Sophia Andreasdatter	18 - 22
"KASTOR" fundet efter 26 år på havets bund	23 - 26
Maglebrænde omkring 1920	27 - 31
Udkast til driftplan	32 - 34
Erindringsmedaille for deltagelse i krigen 1864	35
Politivedtægt for Stubbekøbing købstad 1905	36 - 40
Gamle fotografier	41 - 53
Da postbudet havde 24 timers arbejdsdag	54 - 59
Førstelærer Hans Rasmussen, Karleby	60 - 81
Karleby Forsamlingshus	82 - 86
Årsberetning fra Arkivet	87 - 89
Årsberetning fra Lokalhistorisk Forening	90 - 92

Udgivet af Lokalhistorisk Forening for Stubbekøbing kommune.
 Redaktion: Foreningens bestyrelse.
 Tryk: LYSKO-PRINT, Nysted.
 ISSN 0109-2162

Et Tilbageblik
i Anledning
af
Stubbekøbing Gasværks 75-års Jubilæum
den 20de Decbr. 1938.
Af C. Strandgaard.

Udgivet af Stubbekøbing Byraads tekniske Udvalg.

Det er forstaaeligt, at det blev Eng-
land, det kulrige Land, der først anlagde Gas-
værker. Dette skete i Begyndelsen af forrige
Aarhundrede, men allerede i det 18de Aarh.
var der foretaget Forsøg med Fremstilling af
Gas ved Ophedning af Kul. Fra England breder
Anvendelsen af Gas sig til Fastlandet og naar
ogsaa til Danmark, hvor det første Gasværk an-
lægges i Odense 1853. Naar vi i Husbjædrøbing
allerede 10 Aar senere, som den første i Stiftet efter
Nakskov, opnaar at faa et Gasværk, skyldes det
i Hovedsagen et Stemningsomslag hos Bjoerne
her. Vor Borgmester, Oxenbøll, der i sin Egenskab
af Landstingsmand ofte opholdt sig i Hovedstaden

havde der 1863 truffet en Ingeniør, Hr. Thorning, som havde begyndt at anlægge Gasværker i Provinsen. Borgmesteren jaar ham til at tage hertil forat forklare os, hvad et Gasværk er, hvad det kan levere o.l. I sit Foredrag, der holdtes paa det nye Raadhus, og som overvaredes af mange interesserede Borgere, gjorde Ingeniøren ogsaa Rede for Omkostningerne ved Anlag af et Gasværk. Han vilde paatage sig at opføre et saadant for 17500 Rdt.; han vilde endvidere i de første 5 Aar overtage Driften af Værket for egen Regning og endda svare 6% i Renter af Kapitalen. Som Sikkerhed vilde han deponere en Kapital af 3000 Rdt. hos Kommunalbestyrelsen. Han betingede sig kun 100 Rdt. aarligt for Belysning af Byens Gader.

En Maanedstid blev Spørgsmaalet: Gasværk eller ikke, drøftet blandt Borgerne, men den 15de Maj vedtoges det paa en Raadstueforsamling at modtage Ingeniørens Tilbud, og heri ligger Stemningsstøt, thi paa et Møde af Byens Skatteydere i April 1860 havde man med 71 Stemmer mod 2 vedtaget at laane 10000 Rdt. til en haardt tiltrængt Fornyelse af Gadebrolægningen, og mi

bliver man enig om at anvende disse Penge til et Gasværk og endda at laane yderligere o: 6700 Rdl. (1 Rdl. blev i 1872 erstattet med 2 Kr.). Der tages straks fat paa Opsørelsen af Gasværket paa Gogners Vænge ved Tjørholm, af hvilket man havde købt 3000 Kvadratalen, og den 20 December s. A. kunde det tages i Brug. Det uvante, kraftige Lys fra Butiksvinduerne og de 28 Gadelygter lokkede en god Del af Byens 1200 Indbyggere ud paa Aftenen paa den toppede Brolægning, der fik Lov at vente i 10 Aar paa Fornyelse!

Det var Gasværkets lyse Side, man her havde beundret, men det viste sig snart, at det ogsaa havde en mørk: der kunde ikke skaffes Balance paa Regnskabet. De Produkter, som fremstilledes: Gas, Kokes og Tjære kunde ikke aftages i den Udstrækning, som var nødvendig for Lærkets drift. Gassen, der her som overalt i Gasværkernees Børndom i det væsentlige blev benyttet til Belysning, solgtes i altfor ringe Mængde trods det, at der bevilgedes Forbrugerne Laan til Hjælp ved Installationen. Kalkelovene her og i Omegnen var

indrettet til Fyring med Brænde, hvortil der var let Adgang fra de omliggende, store Skove, og det tog Aar og Dag, indem de blev ombyttet med Kokesovne. Under tiden maatte der holdes Stuktion over Kokesovne, naar Lageret blev for stort.

Her skal her, til Forstaelsø af Enkeltheder i det følgende, indskydes en kort Oversigt over, hvad der foregaar i et mindre Gasværk som voit.

I nogle vandret liggende Rør, Retorter, af ueløst Ler, lukkede i den ene Ende med tætsluttende Døre, anbringes Portioner af Gaskul. Ved Hjælp af Fyret neden under dem og Gasflammer bringes de i glødende Tilstand, og Kullene, som ligger i dem, spaltes i Gasarter og Kokes. Gassen suges bort, og ved forskellige Processer, navnlig Afkøling, udskeilis Tjære og Ammoniakvand, og siden, i de saakaldte Renseskasser, befries den for Svovlforbindelser ved at passere gennem Myremalm. Efterat have strømnet gennem den store Gasmaaler, Stationsmaaleren, gaar den ind i Gasbeholderne ude i Gaarden og derfra ud i Ledningerne til Forbringerne. Kokesov-

rages ud af Retorterne, i Reglen med 6 a 8. Timers Mellemrum, og erstattes med Kul.

Saa længe Hr. Thorning drev Værket, kunde Kommuneu se paa Spørgsmaalet „Balance“ med Sindsro, men i 1869, da den efter hans ønske overtog det, maatte det gøres til Genstand for alvorlige Overvejelser. Det Udvalg, der nu blev nedsat, hvis Formand var Garvermester Sørensen, givende Offentligheden klar Beshed paa, hvordan Stillingen er. Hvis man kunde lægge Gasforbrøget om Vinteren, 4500 Kubikfod pr. Døgn, til Grund ($1 m^3 = 32\frac{1}{3}$ Kubfod), vilde Indtægterne overstige Udgifterne med 2 Rdt 4 Mark pr. Døgn, men i Sommertiden sælges kun ca. 500 Kubf. pr. Døgn, og Årsresultatet maa da blive Underskud. Opgaven bliver at skaffe det af Lejen, men hvordan? — Der gives nye Forbrugere Laan at afdrage i 10 Åar til Hjælp ved Installationen, Gassen sælges dels som Lysgas og dels som Høvegas, Prisen paa den første nedsættes fra 21 Mark pr. 1000 Kubf. til 15, og Prisen for Høvegas sættes til 10 Mark

pr. 1000 Kùbikfod. (1 Rdl. = 6 Mark). Ligen af
 Maalere nedsættes. Den mærkelige Bestemmelse at
 tage forskellige Priser for den samme Vare, eftersom
 den bruges til Lys eller til Kogning, har til Formaal
 at bringe Forbruget af Gas til Kogning i Vjret.
 I samme Retning skulde de oplysende Fordrag
 med Forsøg virke, som holdtes af Lyslæge St. Jensen
 og Apotheker Bunkeslod. Her anskaffedes Prøveko-
 geapparater, som udlaantes Husmødrene, for at
 give dem Lejlighed til at overbevise sig om Gassens
 Fortræfflighed. Bestyrerens Løn sættes til 300 Rdl.
 aarlig samt fri Bolig, Hæderbrandsel og Gas, og for
 at gøre ham interesseret i Balancespørgsmaalit love-
 des der ham en Pusøi paa 25 Rdl. hvert Aar, der
 var Balance og desuden 8% af Overskuddet, hvis
 et saadant skulde opnaas. — Den samme Tanke,
 at give Gasværkets Personale Løn i en Part af dets
 Overskud, træder frem 17 Aar senere, og det bestem-
 tes da, at det skulde ske efter følgende Forhold:
 Bestyreren 5 Hele, Kassereren 3 og Slaaterpasseren 2 1/2.

Betragter man Gasværkets Stilling d. 1ste Juli 1871, paa Toaarsdagen efter Kommunens Overtagelse, viser den sig betydelig forbedret. Der var bl. a. blevet indlagt 3 ny Retorter over et Fyrsted i Stedet for tidligere 2, hvilket havde forøget Produktionen uden synderlig større Udgift, og Forbrügernes Antal var steget fra 75 til 181: Agitationen havde haft god Virkning. Hvad Regnskabet angik, viste det endnu et mindre Under-sküd, d. v. s., naar det opstilledes som hidtil med Renter af Obligationer paa Indtægtsiden og Renter af Gæld paa Udgifssiden, men Ministeriet havde forlangt at se et rent Driftsregnskab, og paa det vilde der fremkomme et Oversküd paa 1267 Rde. Hvad skulde man nu rette sig efter? Der er ingen Tvivl om, at bl. a. Bestyreren syntes bedst om den sidstnævnte Opstilling.

Trods Frenegang var Virksomheden i de følgende 15-20 Aar ikke større, end at den om Dagen kunde passeres af Bestyreren, og han kunde endda naa at knuse Kørsene ved Haandkraft samt høre dem ud til Køberne paa en Trakvogn. En Sællen

var der antaget en Ekstramand til at passe Fyret.
 — Det var smaa Forhold dengang og undertiden var
 det ogsaa smaat bevendt med Gastrykket. Een Mand
 klager i Avisen over, at han daarligt kan se Flammen,
 naar han tænder sin Lampe, endside se noget ved den,
 en anden tager Sagen med Gemyllighed og kun ked
 af, at han maa undvære sin varme Aftenoddy.

Omkring ved Århundredskiftet, da Dagens Værdi
 forøgede i et hurtiger Tempo en hidtil, maatte der
 flere Gange foretages Udvidelser: I 1889, da Produktionen
 af Gas var naact op til 90 Tusinde m³, blev
 der indlagt en Ovn med 5 Retorter. Allerede i 1902
 blev den erstattet af en 6 Retorters Ovn, men herved
 kunde man ikke blive staaende ret længe, idet I-
 lægning af nye Ledninger i Grønnegades østlige Del,
 paa Alsbovej og paa Carlsfeldtsvej gjorde en stor og
 kostbar Udvidelse af Værket nødvendig 1905. I en
 Tilbygning mod Syd installeredes 2 Ovn à 6 Retor-
 ter; der byggedes en ny Skorsten, nye Pensningsan-
 læg o. s. v. Paa den gamle Ovn Plads kom der i
 1908 en 8 Retorters Ovn, men den kom kun til at
 virke i 14 Maaned, da den blev ubrugbar paa
 Grund af indtrængende Vand.

I Jndtil 1902 havde man kunnet nøjes med een
 Gasbeholder, men nu blev det nødvendigt at faa byg-
 get een til. En Gasbeholder kan sammenlignes med
 en kæmpemæssig Osteklokke af sammennittede Jærn-
 plader, der, naar der er Gas i den, flydes i en
 cylindereformet, vandfyldt Uldgravning i Jorden. Da
 man var kommen saa vidt med Arbejdet, at Uldgrav-
 ningen skulde fyldes, fik een af Gasværksudvalgets
 Medlemmer, Apotheker Riddellien, den lyse Ide, at
 lade Hestevandingen, der ligger nogle Meter højere
 end Gasværket, løbe dermed, og at benytte den i
 Ringgaardstræde og Nyhøisingvej liggende Kloak-
 ledning hertil. Beboerne, der havde Tilslutning til
 Kloaken, fik Anmodning om ikke at benytte den
 en Dags Tid, og i Løbet af en Nat var Uldgrav-
 ningen fyldt.

Samme Aar tilbyder Lærer C. Strandgaard
 Byraadet uden Vederlag at udsætte et Kort
 over Gasledningerne i Gaderne med samtlige Stik-

ledninger? Tilbuddet blev modtaget med Tak, og Arbejdet, der omfattede en samlet Plan, som blev ophængt paa Raadhuset, og en Kæppe med Kort over de enkelte Gader, der opbevares i Byens Arkiv, afleveredes i November 1903.

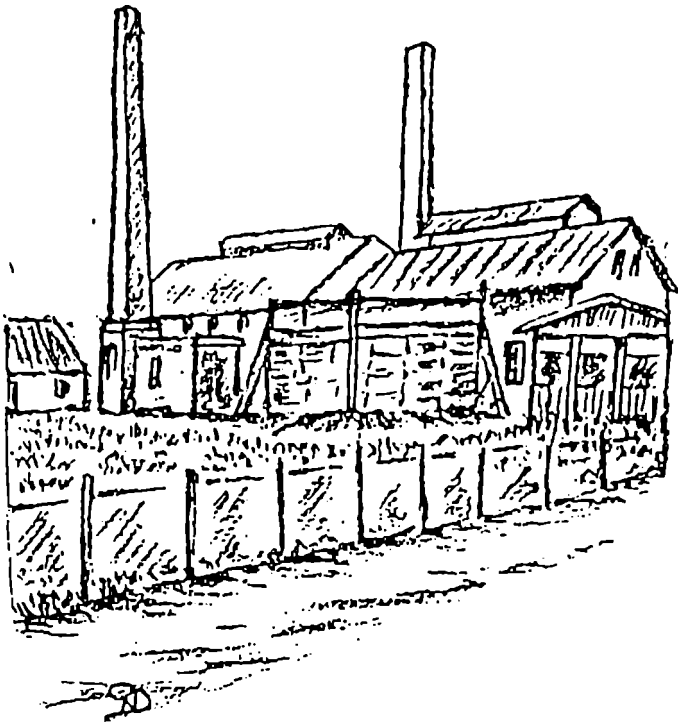
I 1910 byggedes en Bestyrerbolig Nord for Værket til Afløsning af den i 1864 opførte Bolig, der nu tjener som Kontor, Værksted og Lagerrum, og i 1911 togis Elektricitetsværket Syd for i Brng, en Begivenhed, som man maatte antage vilde medføre en Nedgang i Gasværkets Produktion, men det blev ikke Tilfældet for senere. Den samlede Gasproduktion, der i 19^{09/10} var 247 Tusinde m³, var i 13/14 289 Tusinde m³, men saa kommer Verdenskrigen, og den kunde mærkes. I 19^{20/21} gik Produktionen ned til 150 Tusinde paa Grund af den tvungne Fjedskrænkning i Forbruget, der skyldtes Længseligheden ved at skaffe Hvil selv til svimlende Priser (c. 200 kr. pr. t) - Naturligvis maatte Værkets Udsalgspriser søge at følge med op offer, og 1 hl Høles kostede tilsidst c. 12 kr.

1911 var der kommen Gasledninger paa Nykøbingvej og paa Lindvej og i Efterkrigs-tiden paa Vej: Frihedsvej (22), Skollegaards Alle (24), en Forlængelse ud ad Allstovvej (25) og tilsidst ud ad Ourevej (35). Trods alle de nye Kunder, som her vandtes, er Gasproduktionen i sidste Regnskabsaar ikke naaet højere end til 225 Tusinde m^3 ; altsaa 64 Tusinde m^3 mindre end i 19^{13/14}, og denne Nedgang kan kun skyldes, at Gasværkets Kunder er gaaet over til Elektricitet, hvor den med Fordel kan erstatte Gassen.

Gasbelysningen er et Kapitel for sig. I 1842 "sandtes ikke een eneste Gasdelygte i Byen"; om der i Tidens indtil 1863 var opstillet Tran- eller Olielamper hist og her, hvilket er sandsynligt, har ikke hidtil kunnet afgøres. Meget gamle Folk fortæller, at de endelig havde Lygte med, naar de gik ud om Aftenen. Efter i et Tidrum af 50 Aar at have anvendt Gaslamper, fra 1905 med Glycerin-net, gik man i Aarene fra 1913 til 25 lidt efter lidt over til elektriske Gasbelysning. I det sidste

Par Aar er der opstillet 10 Stk. Aar Gas- Benc-
lamper, et Bevis paa, at Gassen under visse Forhold
med Held kan tage Kampen op med Elektriciteten.

Lige efter Verdenskrigen kunde det haand, at
Gasværkets Regnskab viste Underskud, men siden
har der været Overskud, sidste Aar saaledes om-
trent 6000 Kr. Af Overskuddet henlægges aarligt
en Sum til Fornyelsesfonden.

Til Slut skal nævnes de Mand, der gennem de 75 Aar har haft den daglige Ledelse af Gasværkets Drift. Den første Bestyrer hed Hansen, og han virkede kun i saa stor. F. 1873

ansattes Blikkenslager Faxö, som gennem 27 Aar udførte et godt men brydsomt Arbejde; der maa bemærkes at der bevilgedes ham Pension, da han tog sin Afsked. Fra 1900 til 1906 var Maskinarbejder P. Olsen Leder; han efterfulgtes af Murer J. P. Jensen, der virkede indtil 1923, da Electricitetsbestyrer Chr. Schriver overtog Gasværkets Ledelse sammen med Electricitetsværkets.

Det nuværende tekniske Udvalg har følgende Medlemmer: Postpaktmester L. M. Hansen, der er Formand, Maalermaester Chr. Rasmussen, Smedemeistriene Axel Rasmussen og H. J. Jochemsen, Murermester N. J. Petersen.

År 1864 d. 1. Marts blev afholdt Communalbestyrelsesmøde, hvor foretoges følgende:

I Anledning af en Begjæring fra Fattig og Skolecommissionen om Indlægning af Gas vedtoges at svare: At Gas indlægges i Fattighuset til et Blus på Gangene og i Opsynsmandens Lejlighed, haves intet imod; ligeledes går Communalbestyrelsen ind på Indlægning i Skolen til Lærernes Lejligheder, overensstemmende med den fra den derom under 29de f.M. modtagne Skrivelse, hvorefter Communen bekoster Rørledningen, samt Gasmålerens Opstilling, hvorimod Lejen af disse samt Bekostningen af Kroner, Lampetter etc. udredes af Lærerne selv, og hvortil bliver at føje, at Lærerne også i Fremtiden selv bekoster en hversomhelst Forandring eller Reparation ved Gasledningen. For såvidt tillige er forlangt Gasindlæg i Skolestuerne, fandt Communalbestyrelsen ikke at kunne gå ind derpå, eftersom ingen Skoletid finder Sted om Aftenen; skulle Håndværkernes Aftenskole imidlertid ønske selv at indlægge Gas i et Locale, haves intet derimod.

Oxenbøll, Sørensen, Benzons, Thomsen, Nielsen, Boas.

Udskriftens Rigtighed attesteres

V. Oxenbøll

Tilstilles Hr. Pastor Lunddahl

V. Oxenbøll

ANNA SOPHIA ANDREASDATTER

Fra Carl D. Jacobsen, Hundested, har Lokalhistorisk Arkiv modtaget en afskrift af Nykøbing F. byfogeds arkiv vedr. en kommissionssag 1777-1778 mod sognepræst magister Chr. H. Biering af Aastrup m.fl. i anledning af pigen Anna Sophies barselsfærd og død.

Det er en særdeles dramatisk retssag, som fandt sted for godt 200 år siden, og måske kunne en eller anden en dag få lyst og interesse til at arbejde videnskabeligt med sagen.

Vi har afskrift af hele domsafsigelsen, som er yderst omfattende og fylder over 25 ark maskinskrevne sider, hvilket er for meget i dette årsskrift, og vi har forsøgt at skrive et mindre koncentrat.

ANNA SOPHIA ANDREASDATTER

Tidligt på året 1777 var sindene i Moseby i stærkt oprør. Man sørgede og var samtidig rædselsslagen over, at mennesker, der kaldte sig selv for kristne, kunne handle på en måde, så selv barbarer ville forfærdes. Kongen nedsatte en kommission, som skulle undersøge sagen, så den kunne pådømmes.

Sagen var i korthed følgende:

En ung kvinde, Anna Sophia Andreasdatter, flakker, om natten mellem den 25. og 26. februar, rundt på landsbygaden i Moseby, fordi ingen ville give hende husly.

Natten var kold med stærk frost, og i armen bærer hun viklet ind i sit forklæde et barn, som hun umiddelbart i forvejen havde født. Fra gaden kommer hun på et vist

Moseby Præstegård

tidspunkt ind i præstegården, og derfra bliver hun sendt ud til en husmand, hvor hun kort efter dør.

For at få klarhed har birkedommer Knub som anklager ladet indstævne nogle personer, som han efter et kommissionsforhør den 3. marts 1777 anser for parter i sagen, nemlig:

1. Inderste Rasmus Larsen og hustru Karen Jensdatter.
2. Gårdmand Claus Winding og hustru Dorthe Olsdatter.
3. Husmand Olle Kaare og hustru Karen Svendsdatter.
4. Sognepræst Mag. Biering og hustru.

Disse 4 parters handlemåde skal vurderes. Efter anklagerens mening bør alle 4 straffes, da de ifølge vidner og eget udsagn har behandlet kvinden Anna Sophias Andreasdatter på en ukristelig, ubarmhjertelig måde, da hun var i barnsnød.

Heroverfor gør forsvareren, procurator Høfter, i sit indlæg gældende, at de ganske rigtigt ikke ville lade Anna Sophia komme ind, men den ene af de anklagede foreslog dog at hente koner, og den anden ville hente jordemoderen.

At ingen af disse så ville komme - det er så en sag for sig.

Dommen over de 4 anklagede lød herefter således:

Rasmus Larsen og hustru skal hver især ifølge lovens 6. bogs 6. kap. art. 15 og ditto bogs 11. kap. 1. art. for drab af våde og uforsigtighed til den afdøde Anna Sophias arvinger betale fyrretyve lod sølv eller tilsammen 40 Rdl.

Desuden skal Rasmus Larsen og hustru, som forlod Anna Sophia i så usle omstændigheder med sit spæde barn på gaden uden for Olle Kaares dør uden at vide om hun blev lukket ind, betale en bøde på 4 Rdl. til Aastrup sogns fattige og lige så meget til justitskassen, alt inden tre uger efter dommens forkyndelse.

Claus Winding og hustru Dorthe Olsdatter bør hver især udrede til Aastrup sogns fattige 5 RDL. og hver især lige så meget til justitskassen.

Olle Kaare og hustru bør hver især betale 2 Rdl. til Kippinge kirkes fattige og hver især lige så meget til justitskassen. Alt inden 3 uger efter lovens forkyndelse.

Der fulgte mange og lange forhør af sognepræstgen, mag. Biering samt en række skrivelser til amtmanden. Alligevel erklærer han i sit indlæg, at han er uskyldig, og at hele sagen samt anklagerens irettesættelser vedkommer præsten i Moseby lige så lidt som muftien i Konstantinopel.

Hermed tilkendegiver han altså, at hans tjenestepiges barselsfærd og husly var ham uvedkommende, og at det ikke var hans pligt at bekymre sig derom. Hermed kommer

vi til den ynkeligste scene, der overgik Anna Sophia i præstegården i denne tragedie. Om morgenen efter fødslen kom hun tilbage til præstegården, og efter vidnernes forklaring lagde hun sig i sin sædvanlige seng.

Her bliver nu dette stakkels menneske revet op af sengen, hvor hun lige havde nået at få lidt varme, båret halvsnøgen ud i hård frost, lagt mellem iskolde dyner på en åben slæde og ført ud af byen til husmand Rasmus Strange.

Ved forhørene kræver anklageren et tydeligt svar fra Magister Biering, men han undsiger sig stadigt sit ansvar.

Han påstår stadig at Anna Sophie måtte bortvises, da der ikke var plads til hende i præstegården. Også sognepræstens kone havde handlet korrekt, mente Magister Biering. Fru Biering havde aldrig i mindste måde mishandlet Anna Sophie i deres hus, følgelig heller ikke, da hun halvdød var blevet slæbt ud og lagt på en åben slæde i hård frost, og selv om Magister Biering under denne handling lå og sov, påstod han, at om han selv havde været oppe, skulle alt være sket på samme måde.

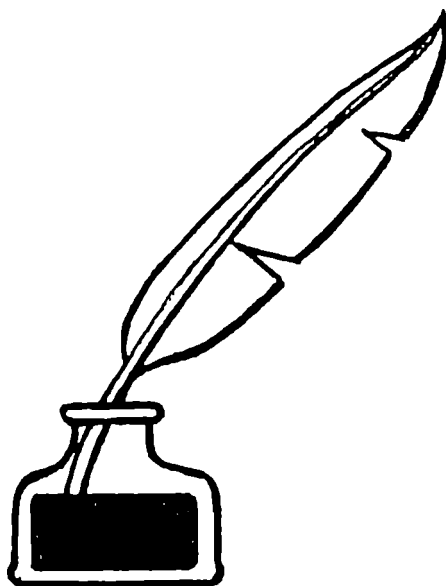
Og så fulgte dommen. Magister Biering og hustru bør hver for sig betale til den afdøde Anna Sophie Andreasdatters arvinger 20 Rdl. tilsammen 40 Rdl.

Da Magister Biering trods advarsler fra anklageren på en hånlig og ligegyldig måde har forsøgt at forsvare sig bør han også idømmes en bod på 50 Rdl. til fattige præsteenker på Falster og lige så meget til justitskassen.

Senere blev sagen ført til højesteret, hvor dommen blev afsagt onsdag den 7. oktober 1778, og her blev sognepræsten Christian Henrik Biering og hustru samt

Ole Kaare og hustru Karen Svendsdatter for Actors tiltale fri at være, medens Rasmus Larsen og hustru og Claus Winding og hustru hver for sig måtte bøde 10 Rdl. til vor Frelzers Kirke og samme beløb til justitskassen.

Skulle nogle interesserede læsere få lyst til at læse mere om dette drama i Moseby for godt 200 år siden, er de meget velkomne til et besøg i Lokalhistorisk Arkiv. Takket være ihærdig granskning i de gamle dokumenter af Carl D. Jacobsen, Hundested, har vi hele denne barske historie i alle enkeltheder.

"KASTOR" FUNDET

EFTER 26 ÅR PÅ HAVETS BUND

Normalt beskæftiger LOKALHISTORISK ÅRSSKRIFT sig med fortiden, men her vil vi belyse lidt om nutiden.

I Årsskrift 1989 havde vi en artikel: "Dengang der var sejlskonnerter til", som handlede om Stubbekøbings Skibsværft v/ Otto Hansen & Sønner, og her var bl.a. en komplet liste over skonnerter, som blev bygget i Stubbekøbing i tidsrummet 1900 til 1920, ialt 16 stk.

Når man tænker på disse stolte sejlskibe, kan man ikke lade være med at spekulere på, hvor de nu er blevet af.

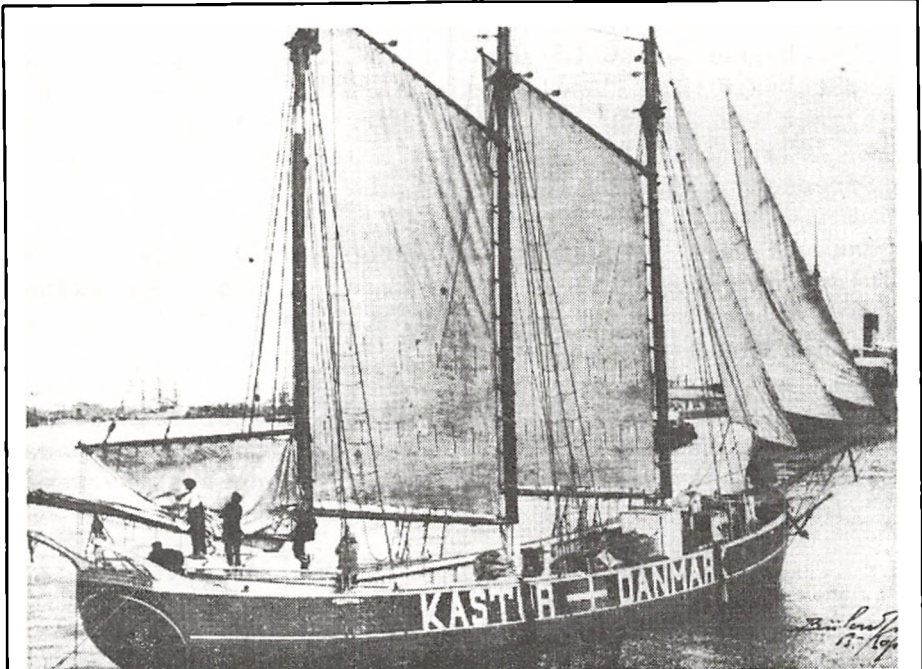
Fra ÆRØ AVIS har vi modtaget en artikel, som i uddrag lyder:

Stenfiskerfartøjet "KASTOR" af SØBY, der i november 1962 med 2 ærøboer ombord forsvandt i farvandet syd for Lolland, er blevet fundet på bunden af Femern Bælt. Dykkere fra Maribo Sportsdykkerklub fandt vraget af stenfiskeren i september i fjor.

Den ligger lastet og på 22 meter vand. Først her omkring årsskiftet nåede nyheden frem til den lollandske presse. Dykkerne havde holdt fundet for sig selv, havde bjerget bl.a. navneskilt og ror, men ikke givet melding om vraget til Farvandsvæsenet.

Under alle omstændigheder, så er "Kastor" imidlertid nu fundet, og tilbage af det 26 år lange mysterium står spørgsmålet, hvorfor stenfiskerfartøjet gik ned.

"Kastor" forlod Nakskov den 29. november 1962 med skibsfører Carl Rasmussen, Leby, og medhjælper Villy Albertsen, Søby, ombord. Det var tåget, men ikke hårdt

-Kastor- - her fotograferet under 1. verdenskrig - sank for 26 år siden syd for Lolland. Nu er vrage fundet i Femern Bølt af lokale sportdykkere.

"Kastor" her fotograferet under 1. verdenskrig

vejr. De to ærøboer plejede at fiske sten på Gedser Rev eller i Grønsund, og derfra returnerede de sædvanligvis efter et døgn.

Ingen havde imidlertid observeret stenfiskerfartøjet, siden det forlod Nakskov, og det skønt farvandet var stærkt trafikeret. Dengang passerede der dagligt op til 200 skibe gennem området. Havnefogeder, fyr og lodser blev kontaktet, Lyngby Radio bad alle skibe i danske farvande om at holde udkig, og en flyvemaskine blev sat ind i eftersøgningen. Men forgæves.

Fundet af forskellige vragele ved Rødby omkring årsskiftet 1962-63, der kunne henføres til "Kastor", lod imidlertid ingen i tvivl om, at stenfiskeren var sunket og de to ombordværende omkommet.

"Kastor" var fra 1906 og bygget som skonnert af skibsbygmester Otto Hansen i Stubbekøbing. Den var søsterskib til "Apollo" og "Alta", og "Kastor" blev bygget til Rasmus Albertsen, Marstal, fik indlagt motor i 1925, for så i 1935 at blive solgt til N.P.B. Sørensen i Løgstør.

Han fik den rigget om til stenfiskergalease. I 1962 blev den solgt til et partsrederi i Leby ved skibets fører, Carl Rasmussen. Navnet "Kastor" fulgte med skibet fra ejer til ejer.

Efter denne sørgelige beretning om "Kastor's" endeligt, følger en mere hyggelig sandfærdig historie om et andet af Stubbekøbing Skibsværfts skonnerter, nemlig "FIONA" af Køge, bygget i 1910.

I sommeren 1989 fik Lokalhistorisk Arkiv besøg af Kaptajn John Donavan, San Francisco, U.S.A., som oplyste, at han i 1969 havde købt skibet af Estrid Hansen, Bornholm, og givet den sit nuværende navn "LENE MARIE".

I 1983 blev "Lene Marie" rekonstrueret på Malta, fik indlagt en General Motors motor 6 : 71 og blev til en gaffelrigget ketch. Med dette skib har kaptajn John Donovan foretaget en jordomsejling på 100.000 sømil i en periode på ikke mindre end næsten 8 år.

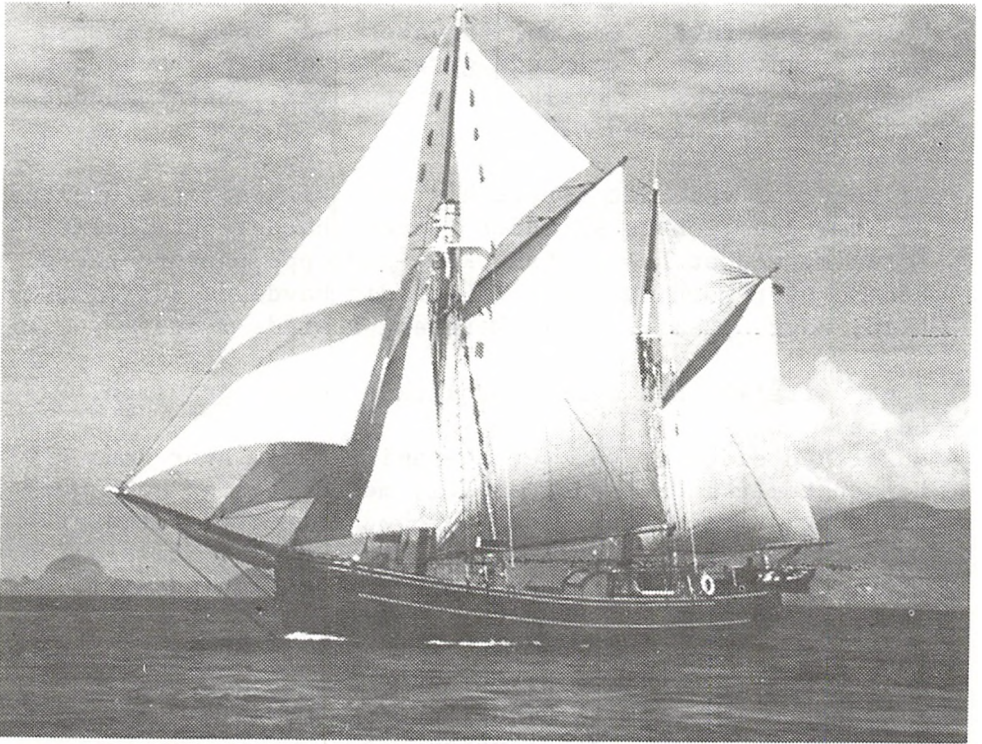
Arkivet modtog et flot farvefoto, som det ser ud i dag, og fik kopier af skibet rundt om i hele verden, f.eks. New York, San Francisco, Det røde hav, Caribiske hav, Indiske ocean og mange flere steder.

Kapt. Donavan nåede desværre ikke at møde Otto Hansens søn, Kaj Hansen, som desværre var afgået ved døden, kun 3 måneder før han besøgte Stubbekøbing.

Han fik dog lejlighed til at se modeller og fotografier af de mange skibe og fandt også et af "Fiona", som det oprindeligt havde set ud.

Se det var en rigtig skipperhistorie, og så var det ikke engang løgn!

Erik Mahnfeldt

"FIONA" af Køge nu "LENE MARIE".

Maglebrænde omkring 1920.

Inger Andersen, der er født på Rode Mark i 1907, har fra hun var 3 måneder gammel boet i Maglebrænde, indtil hun for et par år siden flyttede ind på Stubbekøbing Plejehjem.

En hel vinter har Inger Andersen brugt til at nedskrive, hvordan hun husker Maglebrænde omkring 1920.

Hele beretningen er nu forvaret på Lokalhistorisk Arkiv, men i det følgende gives et uddrag, hvor det især fremdrages, hvilke forretninger, virksomheder o.a., der var på den tid.

Vi begynder ved det første hus ved kirken, et gammelt stråtækt hus, hvor skrædder Bøtker boede. Skrædderiet foregik, ved at han og hans kone sad oppe på bordet med benene over kors og syede. Samtidig havde de udsalg af brød, kage og slik. En sukkerstang kostede 2 øre.

I et stråtækt hus over for kirken boede graveren, P. Lejre.

Huset ved siden af var et to-familieshus, hvor Hans P. Hansen boede i den ene halvdel, medens resten beboedes af Hanne Mortens far, der var bødker og tøffelmager. Han lavede dritler til mejeriet og tøfler til folk. Senere blev hans lejlighed brugt som omklædningsværelse for præsten.

På hjørnet af Byvej og Nykøbingvej blev der oprettet en købmandsbutik, som købmand Andersen senere flyttede over på den anden side af vejen.

I de næste to huse boede der skomagere, den ene var skomager Jens Pedersen, medens den anden foruden skomageriet også virkede som musiker og centralbestyrer.

Bødker Lars Jørgensen foran sit hus
Kirkehøj 4, Maglebrænde.

Mejeriet var en stor arbejdsplads. Mejeribestyreren, der hed Emil Andersen, deltog selv i arbejdet hver dag. Desuden var der en smørmejerist, en fyrbøder, en lærling samt en pige i udsalget, hvor de solgte mejerivarer, og endelig var der en pige i huset.

Så kommer forsamlingshuset. Den første vært, som Inger husker, var gartner Nielsen. Han havde et stykke jord ved Stærsmindevej, den senere grusgrav, hvor han dyrkede alle slags grøntsager og blomster, som han solgte. Han bandt også kranser, der kostede 2 kr. pr. stk. En tredje skomager boedeovre bag gadekæret.

For enden af gadekæret var der en nedgang, før i tiden lå her et lille hus, som blev kaldt "Dukkehuset", og her boede endnu en skomager, og han hed Christensen.

Det bestod af en indgang, hvor der var et lille bitte køkken, en lille stue og et soveværelse, hvor der stod en seng, og for enden af sengen havde skomageren sit værksted.

I huset ved siden af var der en kone med fransk vask og strygning. Længere henne boede tømrer Olivius Olsen. I det hus med gavlen ud mod gaden boede Ane Præst og senere fiskemand Bech, der kørte rundt i hele kommunen og solgte fisk. I bunden af strædet boede installatør Morten Hansen.

Brugsforeningen, en gammel bygning med paptag, lå langs med gaden. Gennem en stor dør midt i bygningen kom man ind i butikken, og lige inden for var der en lem i gulvet. Den stod tit åben, for nede i kælderen opbevaredes øl og spiritus samt mange andre varer.

I butikken var der en disk med kasseapparat samt vægte, en med faste og en med løse lodder, alt var jo i løs vægt. Øvre bag disken var der dritler med smør og fedt. Ved siden af stod de blanke bolsjedåser, og når man købte for 2 - 5 - 10 øre, fik man dem i et hjemmelavet kræmmerhus.

På døren til bagbutikken hang klipfisk - den gang billig mad - som der blev skåret stykker af. På disken stod et fad med islandsk lammekød, det var dejligt til at koge hvidkål på, og så kunne man bruge resten til pålæg. Spiritussen, brændevin og rom, var på ankre i kælderen - 3 pøgle brændevin kostede 75 øre.

Imidlertid blev den gamle forretning nedrevet og en ny opført i 1925.

I huset efter brugsen boede en urmager Krøll. Han havde et stort ur i vinduet, så folk behøvede ikke at være i tvivl om, hvad klokken var.

Længere henne finder vi karetmager Christensen. Hvor vandværket nu ligger, var der en stor åben plads, den gamle byplads ved gadekæret, og her havde han sit træ, som blev skåret og forarbejdet, alt med håndkraft, til vogne, vognkasser, hjul m.m.

Træskomageren hed H.P. Hansen - han holdt byens og omegnens folk med træsko.

Når der skulle bygges et hus og grundstenene hugges til, tog stenhugger Hans Jensen og murer Georg Jørgensen fat.

På den tid var der ikke noget med børnehave eller børnehaveklasse, men man havde en pøgeskole, hvor børnene kunne komme fra de var 4 år, og til de skulle i skole. Lærerinden, der hed Ane Rasmussen, lærte børnene at læse, regne og skrive, og samtidig fik de lært at strikke, stoppe og lappe - det var jo bare om at lære at passe på tingene.

Kommunen ejede et hus, der blev brugt til sygeplejerskebolig. Ovre bag gaden boede den kloge kone, der hed Boel Wadas, og som tog sig af folk, når musklerne var kommet i ulave.

Der hvor der er den lange grønne skrænt i Maglebrænde, har der ligget et bageri og en rytterskole. Den første bager, Inger husker, hed Olsen, og senere kom Carl Hansen og hans kone, Hansigne. De havde bageriet i mange år, men da vejen skulle udvides, blev bageriet nedrevet.

Bager Hansen havde også en landtur, hvor han solgte brød og kager. Til at begynde med kørte han med heste, men senere foregik det pr. bil. Man kan spekulere på, hvor meget han egentlig tjente på denne landtur, for selv om folk kun købte et brød, lagde han altid en basse til hvert barn.

Der var i byen en kone, der hed Ane Bech, og som syede kludesko for folk. De kom med gamle kapper og frakker, der så blev til sko i alle størrelser for 2 kr. pr. par.

Neden for bagerens have mod syd lå sprøjtehuset, som husede de gamle sprøjter, som blev trukket af sted i fuld fart af heste, når der var ildebrand.

Byens slagter hed Hansen. Han havde en kødvogn, som han handlede fra.

Vi må også huske at nævne byens to sypiger, Ane Sypige i Strædet og Boelstine Torkilsen.

På hjørnet af Nykøbingvej og Sørslevvej lå smedjen, hvor der især blev udført groft arbejde såsom reparation af arbejdsvogne og hesteskoning, men da mejeriet blev nedlagt, og da traktorerne holdt deres indtog, var der ikke mere brug for grovsmeden, og bygningen blev nedrevet.

Smed Hansen var byens cykelsmed, der ligesom den dygtige snedker Jeppesen blev brugt på den tid og lang tid frem.

Ved grusgraven har der ligget en mølle, der malede såvel mel til bagning som foder til dyrene. Inger kan huske, at der omkring 1917 var en møller, der hed Dam.

Ingers far gik til hånde på møllen, bl.a. med nedtagning af sejlene, det var spændende at være med og gå omkring oppe på svalegangen.

Efter Inger Andersens beskrivelse har jeg prøvet at fortælle, hvordan folk i Maglebrænde levede omkring 1920, nogle bedre end andre, men bogstavelig talt af hinanden.

Inger siger, at der ingen arbejdsløse var, alle havde noget at tage sig til. De, der ikke havde forretning eller håndværk, arbejdede ude på gårdene.

Man siger nok, at i "de gode gamle dage" har ikke alt været lyserødt, men jeg ved ikke, om folk dengang ikke var lige så tilfredse som i dag.

Udkast til en Driftplan.

Til ethvert vigtigt Foretagende bør vel lægges en Plan, som trolig må følges og ikke forlades, før forøget Indsigt og Erfaring lærer os, at der er noget bedre, noget mere passende, som vi kan foretage os.

Det har været min faste Beslutning, lige fra jeg tiltrådte her på Gården at indrette det, som Tabellen viser: at inddele Avlingen i 7 Marker (eller Skifter), idet jeg anså Jorderne for nogenlunde ensartede af Bonitet. Desuden har jeg et Staldfodrings Vænge på omtrent 10 Skæpper Land tæt ved Gården, som jeg driver i 4 Skifter: et Stykke Rug, et Stykke Hvede, når det bliver opfodret, sår jeg Vikke-Havre.

Desuden et Stykke besået med Græsfrø og Hvidkløver, som jeg bruger til mit Ungkvæg og de Køer, som ikke har kælvet. - Jeg besår hvert År 30 Tønder Land, det øvrige ligger til Hvile. Andre Gårde drives noget stærkere, men jeg har det Håb, at Jorden skulle vinde i Kraft.

I Henhold til Kvægs Foder, da bruger jeg at skjære Hakkelse og Avner og Tilsætning af Klid, Mask og kogte Kartoffler; til 1 Tønne Kartoffler bruges en Tilsætning af 1/4 Skæppe Malt; det er et særligt Middel, der giver så dejlig Fløde, desuden giver jeg Hø. Der bliver fodret 10-12 Gange daglig, d.v.s. at så snart Kalvene har opædt bliver der fodret igjen.

Det er også af største Vigtighed at have sin Have i Orden; thi af Haven kan anvendes meget, især f.Eks. Hvidkål, Kålrabi, Roer og Rødbeder.

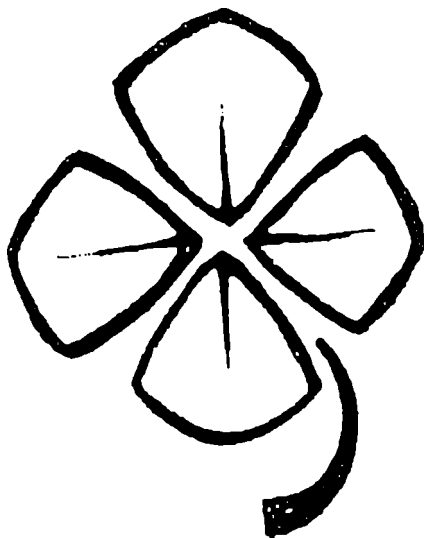
Det er vigtigt, at Husmoderen bestandig kan have Opsyn med Haven, hvorfor den bør anlægges i Nærheden af Hjemmet.

Om Sommeren bliver Kvæget tøjret på Græsset, og når Vikke-Havren vokser til, så der siden, når Vinter-Kløveren er høstet, også i Evret.

Her er mit Forslag, som viser Avlinge - Driften og Kvægholdet på en Jordlod med ganske ubetydelig Engareal. Hvor dette findes i Overflødighed, er det ingen Ting at holde mere Kvæg, og der kan man drive sin Avling stærkere, da det frembringer mere Gødning. I Året 1842 holdt jeg 9 Malkekøer.

Ifald, at intet Uheld rammer mig, håber jeg at have overvundet de største Vanskeligheder ved et forkvaklet Avlingsbrug.

H. Dyrlov
Fæster af Gården Nr. 10
Sønder Alslev
under Orupgårds Gods
på Falster.

Markens benævnelse	Nr.1 8 $\frac{1}{4}$ td.l. Spitsmarken	Nr.2 8.3/4 td.l. Østermarken	Nr.3 8.5/8 td.l. Mellemmarken	Nr.4 7.15/16 td.l. Sondermarken	Nr.5 8 $\frac{1}{4}$ td.l. Havemarken	Nr.6 9.1/8 td.l. Vestermarken	Nr. 7 8.3/4 td.l. Bymarken					
1843	Byg	Ærter	Kartofler	Hvede	Rug	Staldfodring	Helbrak	Dybpløjn. Efterår Havre Forår	Vikker	Græsning	Græsfrø Hvidklover	Vinterklover
1844	Græsfrø Hvidklover	Vinterklover	Byg	Ærter	Kartofler	Rug	Hvede	Staldfodring	Helbrak	Dybpløjn. Efterår Havre Forår	Vikker	Græsning
1845	Græsning	Græsfrø Hvidklover	Vinterklover	Byg	Kartofler	Ærter	Rug	Hvede	Staldfodring	Helbrak	Dybpløjn. Efterår Havre Forår	Vikker
1846	Dybpløjn. Efterår Havre Forår	Vikker	Græsning	Vinterklover	Græsfrø Hvidklover	Byg	Kartofler	Ærter	Rug	Hvede	Staldfodring	Helbrak
1847	Staldfodring	Helbrak	Dybpløjn. Efterår Havre Forår	Vikker	Græsning	Græsfrø Hvidklover	Vinterklover	Byg	Kartofler	Ærter	Rug	Hvede
1848	Rug	Hvede	Staldfodring	Helbrak	Dybpløjn. Efterår Havre Forår	Vikker	Græsning	Græsfrø Hvidklover	Vinterklover	Byg	Kartofler	Ærter
1849	Kartofler	Ærter	Rug	Hvede	Staldfodring	Helbrak	Dybpløjn. Efterår Havre Forår	Vikker	Græsning	Græsfrø Hvidklover	Vinterklover	Byg

Lieutenant Hans Peter Jensen af Aastrup
 erkjendes herved berettiget til den af

Hans Majestæt Kongen

allerkjærest indstiftede Eindringsmedaille for Deltagelse i Kampen for
 Fædrelandet 1864.

Medaillen bæres paa venstre Byst i sort Bænd med
 hvide Stri. Bændet maa ikke bæres uden i Forbindelse med
 Medaillen.

Krigsministeriet, i October 1876.

Mappus

H. S. S. S.

Politivedtægt

for

Stubbekøbing Købstad.

Første Afsnit.

Om den offentlige Orden.

1. Kapitel.

Om Iagttagelse af Orden og Velanstændighed
paa Gaden.

§ 1.

Paa offentlig Gade, Vej, Sti eller Plads maa intet Op-
løb eller Sammenstimlen af Folk finde Sted, hvorved den
offentlige Orden forstyrres eller Færdselen hæmmes.

§ 2.

Naar mange Mennesker samles paa offentlig Gade, Vej,
Sti eller Plads, ved Indgangen til Billetsalg eller Forlystel-
sessteder eller i andre lignende Anledninger, skulle de rette
sig efter Politiets Anvisning til Ordens Overholdelse.

§ 3.

Enhver er paa offentligt Fortov pligtig til at vige af
Vejen for de modende, som have Kørebanen paa deres
højre Haand, samt for Skildvagter.

§ 4.

Paa offentlig Gade, Vej eller Plads maa der ikke ud-
vises støjende, voldsom eller fornærmelig Adfærd, hvorved
den offentlige Orden forstyrres, eller de passerende eller
omboende forulempes, saasom Slagsmaal, Skrigen, Raaben,
Piben eller højroset Syngen.

Raaben med Varer maa ikke finde Sted paa en særlig
støjende Maade og ikke før Kl. 6 om Morgenen eller efter
Kl. 8 om Aftenen.

Når noget bliver gammelt, bliver det ofte opfattet som finere og smukkere - gamle fine damer, smukke gamle møbler, værdifulde gamle malerier - ja, selv H.C. Andersen siger, at "det går med historier ligesom med mange mennesker, de bliver kønnere og kønnere med årene".

I andre tilfælde får noget gammelt ofte et let komisk præg - gamle aviser for eksempel "Åh Herregud, var det sådan dengang" o.s.v. - og det pudsige kommer også frem, når man blader i den gamle "Politivedtægt for Stubbekøbing Købstad" fra 1905.

Politivedtægten hviler på en lov fra 1871, og i 1905 kunne den 34 år gamle vedtægt nok trænge til at blive ført up to date.

Det første kapitel handler om "Orden og Velanstændighed på Gaden".

Man får her at vide, at man på offentlig gade skal afholde sig fra slagsmål, skrigen, råben, piben og højkrøstet syngen.

I paragraf 3 gives regler for færdsel på fortovene: Enhver er paa offentlig Fortov pligtig til at vige af Vejen for de mødende, som have Kørebanen paa deres højre Haand, samt for Skildvagter".

Man skal kunne færdes sikkert på gaden uden at blive udsat for overlast. Herom beretter paragraf 7:

"Ingen maa paa offentlig Gade, Vej, Sti eller Plads skyde med Kanon, Bøsse, Pistol, Nøglebøsse, Bue, Pusterør eller andet sådant, afbrænde Krudt, Fyrværkerisager eller eksploderende Genstande af nogen som helst Slags, kaste med eller udkaste Stene, Snebolde, Snavs, Vand eller lignende.....".

Sidst i dette kapitel forbydes færdsel i beruset tilstand samt badning uden for de særligt indrettede badepladser eller badehuse.

Medens 1. kapitel tog sig af "Orden og Velanstændighed", handler kapitel 2 om "Forebyggelse af Hindringer og Ulemper for Færdslen".

Paragraf 12: "Ingen maa paa offentlig Fortov eller Gangsti bære, trække eller paa anden maade føre med sig Genstande, der er til Hinder for Færdselen, eller som udsætte de forbigaaende for Skade eller Ulempe, saasom Byrder, store Kurve, Trug, Haandvogne, Slæder, Leer, Høforke, Skydevaaben.

Dog maa Haandvogne med Børn samt Sygevogne trækkes paa Fortov og Gangstier, naar det sker saaledes, at Færdselen besværes saa lidt som muligt".

I de følgende paragraffer gives eksempler på de ulemper, der skal forebygges: Skorstensfejere og møllere f.eks. skal holde sig på kørebanen for ikke med deres arbejdsklæder at tilsmudse andre ved berøring.

Ved bortkørsel af latringødning m.v. må dette ikke henligge på gaden før pålæsning. Savning og hugning af brænde er kun tilladt på offentlig gade, hvis gårdsplads eller andet passende rum dertil mangler.

Kapitel 3 handler om "Kørsel og Riden samt om Førsel og Transport af Heste og andre Kreaturer".

Man får heri udførlige regler for den forsigtighed, der skal udvises ved gadehjørner, gadekryds og porte samt udkørsel fra gårde. Kapridning og kapkørsel forbydes.

En særlig paragraf er forbeholdt cyklisterne. For eksempel skal cyklisten være forsigtig, når han passerer et hestekøretøj eller en rytter. "Han er pligtig at staa af og føre Cyklen til Side, naar han bliver opmærksom paa, at Hesten viser Tegn til at blive sky, samt når kusken eller Rytteren forlanger det, fordi Hestene er tilbøjelige dertil".

Det eneste, der står om motorkøretøjer, er en notits om, at reglerne for cykler også gælder for motorcykler.

I de sidste paragraffer i dette kapitel gives nogle regler for god opførsel hos husdyrene:

Heste og andre store kreaturer må ikke gå løse på offentlig gade, vej, sti eller plads.

For de mindre kreaturer gælder følgende: "Kalve, Svin, Faar og Lam, der passere offentlig Gade, Vej, Sti eller Plads, skulle være under tilbørligt Tilsyn og drives paa en saadan Maade, at Færdselen hindres saa lidt som muligt.

Kalve, Faar, Svin og Lam maa ikke i Vogn transporteres med sammenbundne ben, med mindre Sammenbindingen er sket med bløde Strikker og Halm eller Klude er underlagt. I Vognen skal være Underlag af Halm eller Hø, og Hovedet maa ikke hænge ud over Vognen".

Hundene får deres eget kapitel. Der er hundeafgift og straf og erstatning for skader, og i øvrigt skal hunde aflives, hvis de "ved at gø og tude paa offentlig Gade, Vej, Sti eller Plads forstyrrer de omboendes ro. Hunde, der have den Vane i private Gaarde at gø og tude, skulle holdes indelukkede".

De følgende kapitler i politivedtægten omhandler beværtninger, forlystelsessteder samt offentlige forestillinger.

Endvidere er der et afsnit om arbejdskørsel, vareombæring m.m. på folkekirkens helligdage samt grundlovsdagen.

Der henvises til en særlig helligdagslov af 1904 og anføres endvidere, at "Kørsel og Ombæren af Varer paa Folkekirkens Helligdage dels til Restavrationers almindelig Behov, dels til Udsalgs og andres Forsyning med Brød, Mælk, fersk Kød, fersk Fisk, Bærfrugt og levende Blomster kan finde Sted til Kl. 10.00 Fm. og efter Kl. 4.00 Eftm.

Salg paa ommeldte Dage paa Havnepladsen af fersk Fisk er tilladt til Kl. 10.00 Fm., under Sildefiskeriet August, September og Oktober hele Dagen".

Efter nogle detaljerede regler om " den offentlige Renlighed", hvorved forstås gadefejning, snerydning m.m. slutter politivedtægten med de regler, der gælder, hvis den overtrædes.

Der straffes i henhold til lovgivning med bøder indtil 100 kr.

Og hermed er den 90 paragraffer lange politivedtægt klar til brug, idet der i sidste paragraf står:

"Denne Vedtægt træder i Kraft 4 Uger efter, at Stadfæstelsen paa samme er meddelt, fra hvilken Tid den under 27. December 1871 udfærdigede Vedtægt ophæves.

Saaledes udfærdigt i Henhold til Lov af 4. Februar 1871 og Justitsministeriets Skrivelse af 8. Sept. d.a. Lolland-Falsters Stiftamt, den 28. September 1905."

Denne politivedtægt var gældende indtil 1914, da samfundsforholdene og ændrede trafikforhold nødvendiggjorde en a jourføring.

Kai Vestergård

GAMLE FOTOGRAFIER

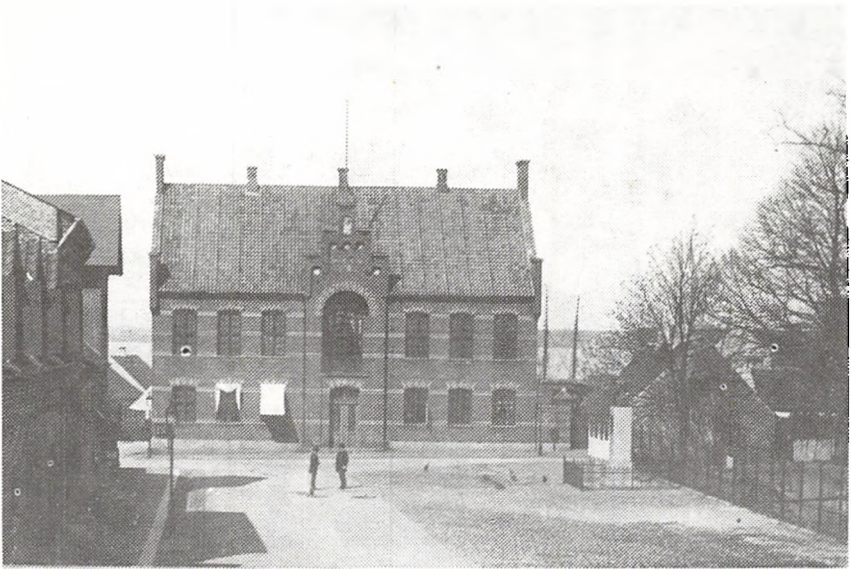
En væsentlig del af arkivmaterialet i vort Lokalhistoriske Arkiv består af gamle fotografier, som ofte fortæller en masse om historien rundt om i vor kommune.

Vi har i øjeblikket en samling på omkring 6.000 forskellige fotografier, som alle er registreret og samlet i ringbind som fotokopier, og alle som besøger Arkivet er velkomne til at se disse.

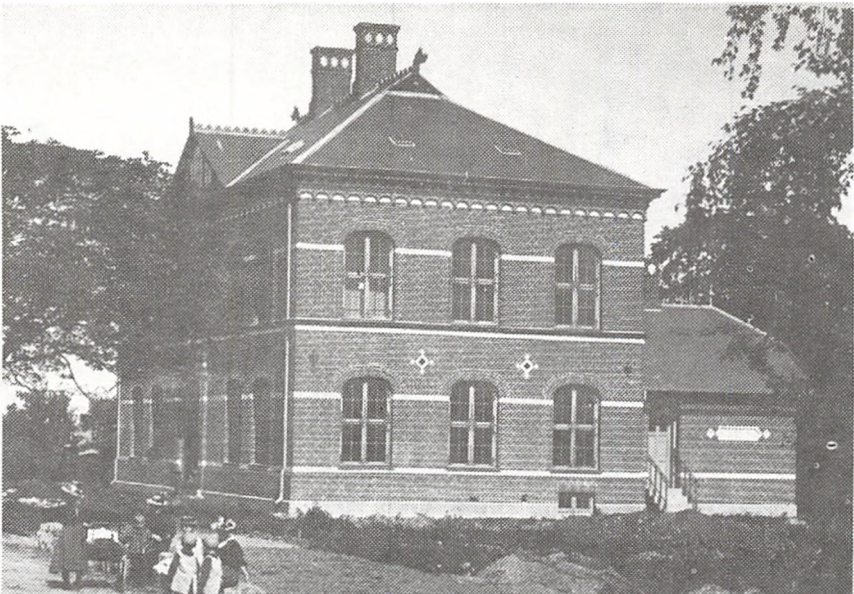
For at få et lille indtryk af denne righoldige samling, har vi i redaktionsudvalget besluttet, i dette årsskrift og eventuelt kommende, at bringe ganske få "smagsprøver", måske kan vore læsere få lyst til at se mere, desværre kan gengivelsen ikke altid blive helt perfekt.

På de følgende sider bringes et lille udvalg, væsentlig fra købstaden Stubbekøbing. En anden gang vil der blive bragt billeder fra øvrige steder i kommunen.

Som nævnt er alle velkomne i Arkivet og se nærmere på vor store billedsamling, og måske ligger der spændende fotografier i skuffer og skabe blandt vore læsere, som Arkivet vil være særdeles taknemmelig for at få overladt til eftertiden. Skulle De ikke ønske at skille Dem af med disse gamle klenodier, vil vi også være glade for at kunne affotografere disse.

Rådhuset på Torvet. ca. 1915

Teknisk skole. ca. 1910

Oscar Friis Købmandshandel. Hj. af Søndergade/Bagerstr.

1915. Møllegades midterste Del, set mod øst.

Møllegade set mod øst. 1915

Urmager Lorentzens hus i Søndergade. ca. 1900

Posthuset på Torvet. ca. 1908

Søndergade. ca. 1925

Jernstøberiets personale. ca. 1925

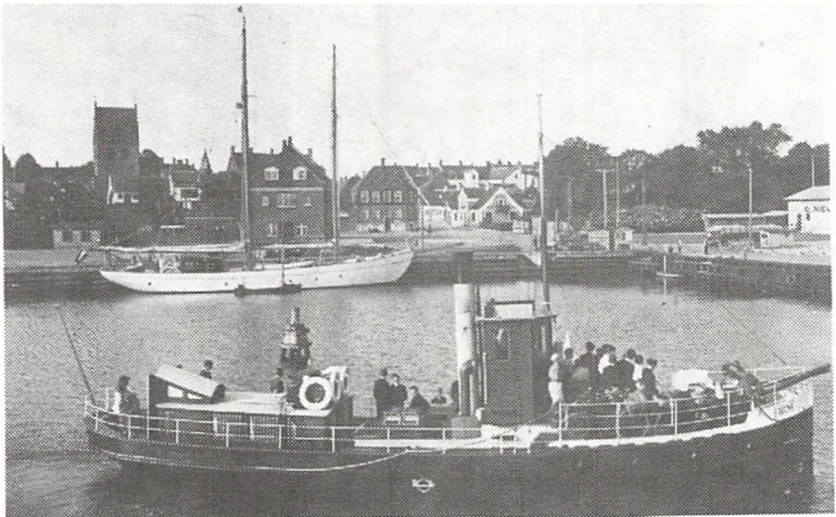

Trojels butik 1927

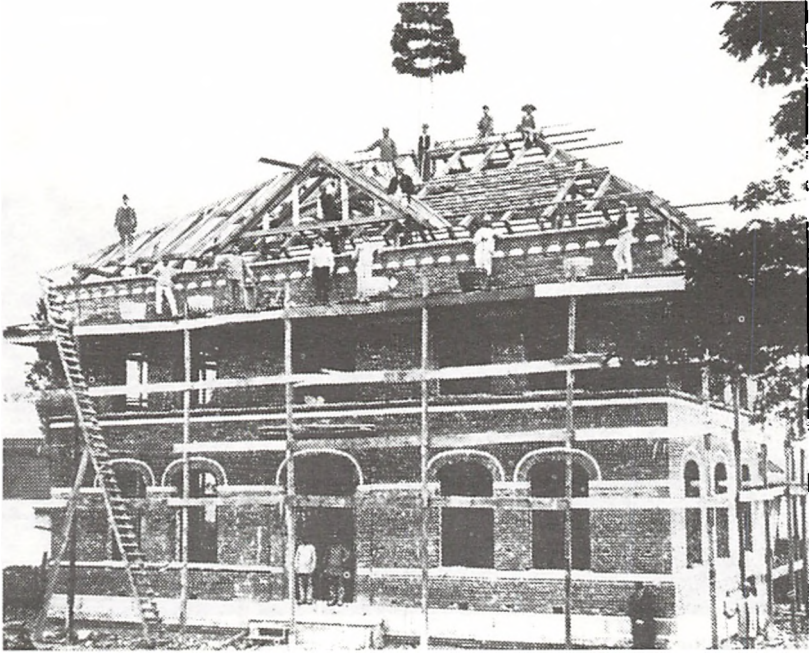

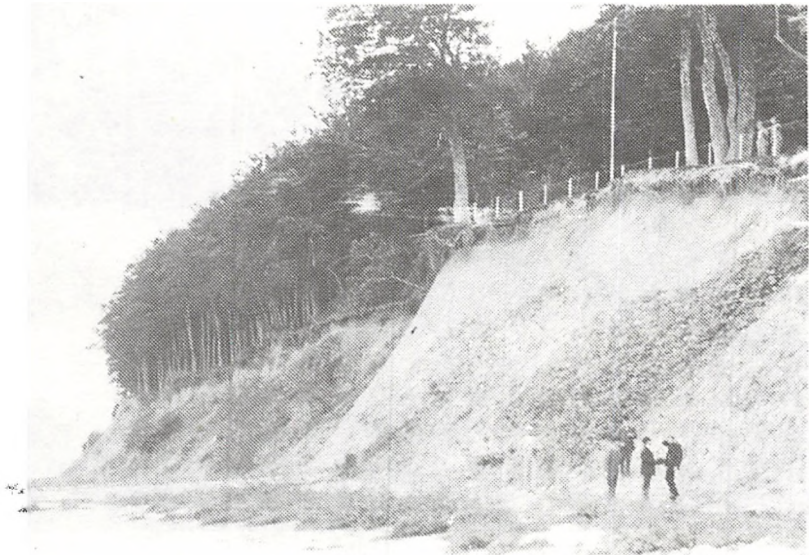
Anlæg af jernbanen mellem Horbelev og Særslev. ca. 1910

Stubbekøbing Havn 1935

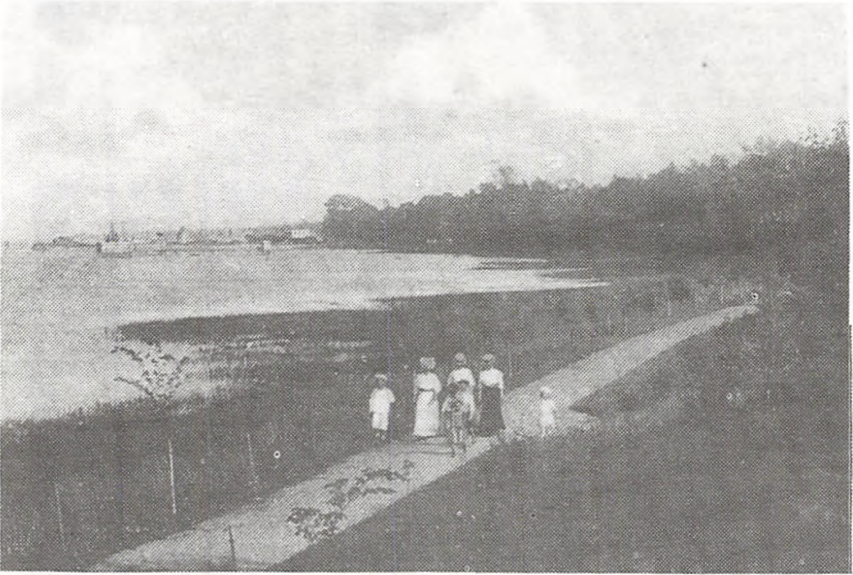
Rejsegilde på Teknisk skole 1902

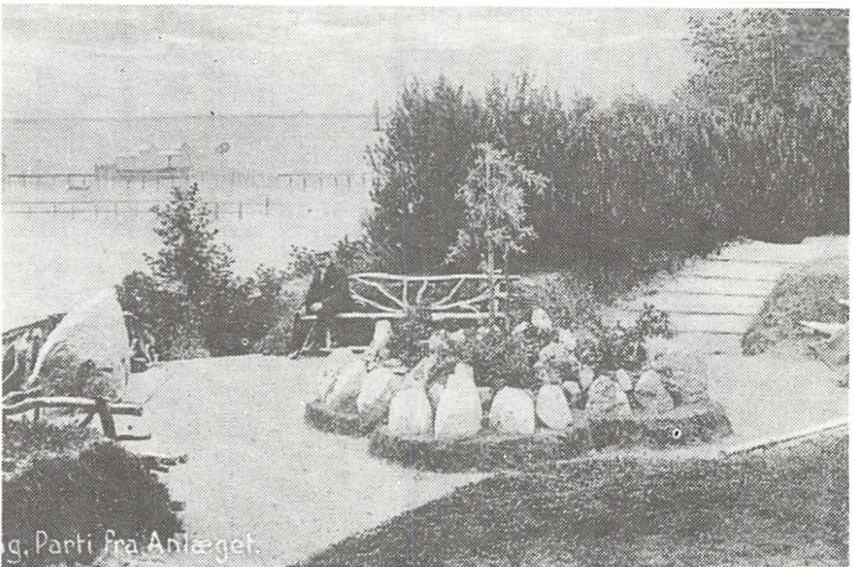
Anders Poulsen

Parti fra Pomle

Stubbekøbing Dosseringen. ca. 1910

Parti fra Anlægget, Stubbekøbing. ca. 1910

Hold fra Stubbekøbing Boldklub. ca. 1900

Karleby Mejeri. ca. 1900

P.W. Wulffs købmandshandel, Torvet. ca. 1920

Grønnegade set fra Torvet. ca. 1910

1915. Møllegade, set mod Vest.

Møllegade set mod vest 1915

1915. Søndergade, set mod Vest.

Parketten "Pollux" i havnen, Stubbekøbing. ca. 1910

1915 N° 19. Møllegade Hjørnet af Farvestræde, ejni af Løvsarefabrikant Hasparth-Larsen). Matr. N° 1126

Møllegade nr. 19. Hj, af Farvestræde 1915

DA POSTBUDET HAVDE 24 TIMERS ARBEJDS DAG

Det var barske tider sidst i 1800-tallet for folk, der gerne ville have et arbejde. Slid og slæb for ikke mange penge - og så kun ringe tak for indsatsen.

Det fremgår klart af de spændende erindringer, som nu afdøde urmager H.I. Krøll, Stubbekøbing, bragte i Dansk Postforbunds medlemsblad "Posthornet" Den 2. maj 1922.

H.I. Krølls datter, Anna Frederiksen, Møllegade 46, Stubbekøbing, har overladt Folketidende beretningen. Hun kan tilføje, at hendes far døde allerede i 1924, kun 63 år gammel.

I "Posthornet" fortæller H.I. Krøll blandt andet: I januar 1872 anmodede flere borgere i Stubbekøbing den daværende postmester, kaptajn V.F.C. Redsted om, at der måtte blive ansat en voksen mand til at bringe posten ud i stedet for drenge. Og det blev så H.I. Krøll, der dengang kun var 15 år. Drengen, han afløste, var vist et år ældre!

Det var hårdt arbejde. Kl. 5-5.30 måtte jeg ud af sengen og begynde at ordne postsagerne. Kl. 6.30 begyndte jeg på udbringningen af brevposten, derefter pakkeposten, som jeg skulle være færdig med til middag.

Derefter skulle postkasserne tømmes og alt være færdigt til kl. 2 (kl.14). Så kom den gule diligence fra Gåbense, og jeg skulle atter ud med post. I mellemtiden var jeg på kontoret eller besørgede telegrammer - og både breve, pakker og telegrammer var både i byen og på landet!

Der var endnu ingen landpostbude ansat, men breve til landet blev lagt hos vedkommende købmand her i byen.

Post-Anmeldelse

om ankomne Sager.

Til *Jagtmester de Skovne*
Skovninge
 er hertil ankommen fra *Jernbanen*

10-V
 Rd. Sk.; Vægt *17* Pd. *25* Kvint,

som udleveres herfra mod behørig Kvittering.

Paa Forsendelsen hviler en Porto af ..... *1/2* Sk.

Stubbekjøbing

d.

Post *afgives de i dag*
27 -1872.

Miles

Kvittering.

For rigtig Modtagelse af ovennævnte Postforsendelse kvit-
 teres herved.

[Signature]
 den *28/4* 1872.

Anm. Adressater, hvis Underskrift ikke er Posthuset bekendt,
 maaske lade dens Rigtighed attestere af en vederhæftig
 Mand, hvis Underskrift Posthuset kjendor.

POST OM NATTEN TIL DAMPEREN

Kl. 9 om aftenen tømte jeg igen brevkasserne, og derefter stemplede og ordnede jeg alle brevene, så klokken blev altid 10-10.30 aften, før jeg kunne komme i seng. Kl. 11.45 blev der kaldt på mig af vægterne, for at jeg kunne nå at komme op og besørge posten til damperen, der i reglen kom kl. 12.30.

Men undertiden trak det ud til kl. 01.30, før jeg igen var hjemme og atter kunne tænke på at komme i seng for at begynde forfra kl. 5.30.

Dette var ens altid, og der var ingen frihed, da jeg skulle holde mig parat, hvis der kom telegrammer, og det kom der ikke så sjældent til Skjørringe, Dalbygård, Næsgård med flere.

Når telegrammerne kom om aftenen og kunne vente til om morgenen, måtte jeg op kl. 4, så jeg kunne få dem besørget først og derefter være hjemme til postens udbringelse.

Der var kun et ungt menneske til på kontoret foruden mig. Jeg aføste ham som postbud, og han blev ophøjet til fuldmægtig. Det var et flinkt og dygtigt menneske, som også havde en meget lang arbejdsdag. Til tider var min på 24 timer. Dette skete, når jeg om natten blev beordret til at rense elementerne til telegrafan.

TRAK POSTVOGN OM NATTEN

Når jeg sådan måtte slide i det hele natten, var det dog altid en afveksling at komme ud at trække med postvoغن midt på natten. Gaderne var i sløj forfatning med mange store huller.

Jeg nævnede, der ingen frihed var, men engang havde jeg en eftermiddag fri, og det forholdt sig sådan:

En søndag formiddag indkom der et telegram til Vålse præstegård, og da jeg fik ordre til at besørge det, blev det betydet mig, at jeg måtte have hele eftermiddagen fri, når jeg bare var hjemme kl. 9 om aftenen.

Der blev oven i købet lovet mig en rigsdaler. Telegrammet kostede 2 rigsdaler, så Hr. Kaptajnen (postmesteren) og jeg delte ved denne lejlighed pænt budpengene!

Man skulle så mene, at så lange arbejdsdage oppebar en god løn, men jeg ved ikke, om det kan kaldes sådan, da jeg kun fik 16 rigsdaler (32 kr.) halvårlig og kosten. Af uniform bar jeg kun en hue med sølvsnor. Den røde frakke hang på pulterkammeret, for den skulle jo spares på, og når den hang der, blev den ikke slidt op.

Jeg måtte altså slide på mit eget tøj, og et par støvlesåler kunne ikke vare længere end 14 dage, og selv om en forsåling kun kostede 2 kr. mod nutidens 10 kr. (i 1922! Red), tog det alligevel et stort skår i indtægten. Heldigvis var jeg sådan stillet, at jeg kunne få hjælp hjemmefra.

Tiderne var så forskellige dengang fra nu, fastslår H.I. Krøll, for ellers ville man ikke have budt en 15 års dreng en så lang arbejdsdag og kun fire-fem timers søvn. Derfor kunne søvnen også overvælde os (min gode ven fuldmægtig Asmussen). Og H.I. Krøll fortalte så en lille oplevelse:

STOL BRASEDE SAMMEN

En nat var jeg oppe at kalde op fuldmægtigen, der havde sit værelse lige oven på kaptajn Redsteds soveværelse. Jeg skulle hente nøglerne til kontoret, som fuldmægtigen havde, for jeg skulle have fat i den store lade, som den kaldtes, og var en jernbeslået kasse, hvori postsagerne fandtes.

Laden skulle læsses på den gule postvogn og køres til damperen - men så indtraf ulykken. Fuldmægtig Asmussen havde ligesom jeg været i seng en times tid, så det var ikke så forunderligt, at vi sov fast.

Almindeligvis vækkede vægterne mig, der så kaldte på fuldmægtigen, og det tog undertiden lidt tid, særligt

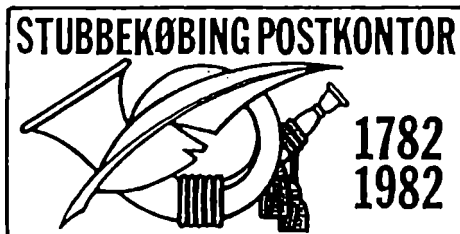
den omtalte nat. I min træthed låenede jeg mig ulykkeligvis på hans stol og - faldt i søvn.

Nu ville skæbnen det så uheldigt, at stolen manglede det ene ben. Det betød mindre, når den var støttet mod sengen, men til at sidde på eller sove på var den jo ikke praktisk.

Resultatet udeblev heller ikke. Stolen væltede med mig med et bras lige over kaptajnens soveværelse. Ved hjælp af en tændstik så jeg, kl. var 1 - og så fik fuldmægtigen og jeg ellers fart på, kom ned på kontoret, fik læsset posten og af sted til damperen, men - der var lukket og slukket.

H.I. Krøll fortæller, at han heldigvis nåede damperen med posten inden afgang kl. 5 morgen, men sagen var ikke klar dermed over for kaptajnen. Han havde hørt braget af stolen, og han var ikke sådan at spøge med.

Som bekendt blev den unge Krøll senere en estimeret urmager i Stubbekøbing, og forretningen ligger stadig i Vestergade i Stubbekøbing med anden ejer.

**Trojels Gård, Vestergade 16, Stubbekøbing
hvor Postkontoret havde til huse 1779 - 1876**

FØRSTELÆRER HANS RASMUSSEN

KARLEBY

Ang. Førstelærer Hans Rasmussen, Karleby.

Født. 21 - 10 1828 i Mageltving, Lolland.

Død. 9 - 10 1919 i København.

Andenlærer ved Bregninge Skole (v. Horbelev)

Nov. 1851 - Feb. 1855.

Førstelærer i Karleby Skole: Marts 1855 - 1. Nov. 1889.

Hans Rasmussen fortæller om sin tid i Karleby blandt andet følgende:

----- I 1854 døde lærer Fæster i Vejringe. En af hans sønner var lærer i Karleby, men da faderen døde, blev sønnen forflyttet til Vejringe, og Karleby skole blev ledig. Den lå i en udkant af sognet, og næsten alle børnene havde derfor en alt for lang skolevej.

Nu tilbød det Classenske Fideikommis at bygge beboerne en ny skole midt inde i selve Karleby imod at overtage den gamle skolebygning med dens jordlod. Dette tog beboerne imod med kyshånd. Her i den ny skolebygning underviste unge Fæster så nogle måneder som vikar, inden han tog til Vejringe, og så blev jeg vikar i Karleby, idet man jo i Bregninge let kunne indrette sig således, at jeg slet ikke blev savnet der.

Biskoppen - det var dengang Monrad - havde kaldsretten til Karleby skole, men da det Classenske Fideikommis øjensynligt med store pengeofre havde leveret sognet en ny og efter datidens forhold smuk og god skolebygning, påskønnede Monrad dette ved for denne gangs skyld at lade Fideikommiset besætte det ledige embede.

Gennem H. Mortensen havde jeg lært den såre elskværdige Karlebypræst O.D. Lütken at kende, og jeg kom jævnlig til middag hos ham. Lütken stod i nøje forbindelse med kammerherre Classen, og jeg håbede derfor, at min personlige forbindelse samt det faktum, at jeg virkede som vikar i embedet skulle sikre mig at få dette.

Men jeg havde en farlig medbejler i Vilhelm Bau, søn af snedker Bau, som visse årgange Jonstrupdimittender kender så vel fra deres seminarietid. Denne Bau havde været medhjælper hos gamle Fæster og tillige regne- og matematiklærer på Næsgård, og derfor støttede Forstander Fangel ham nu, da han søgte Karleby skole.

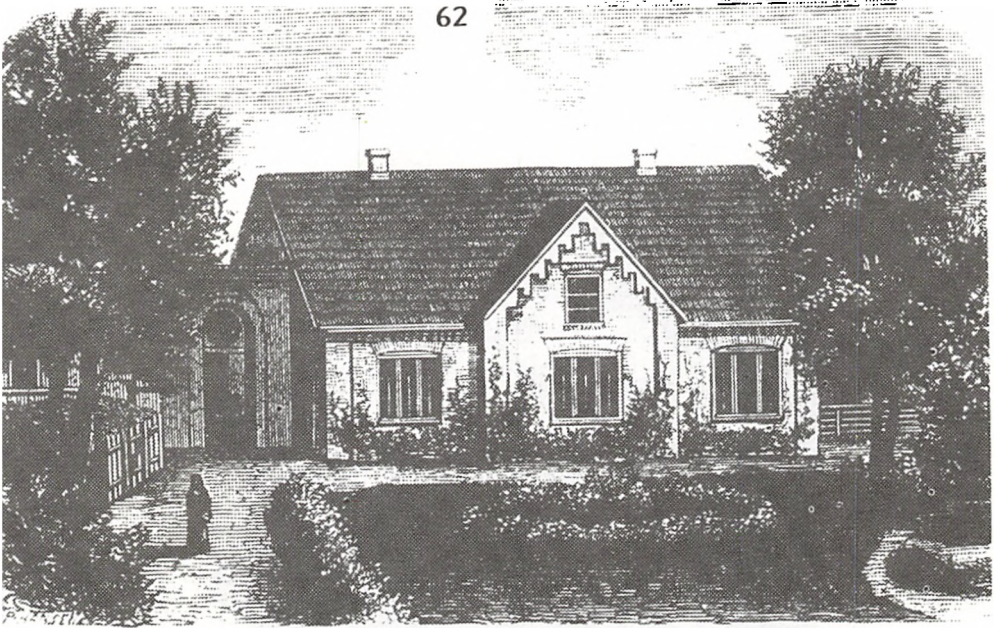
Da Fangel naturligvis kendte Kammerherre Classen såre godt, mente jeg, at Bau vel blev den, der fik embedet, og det samme mente alle de sognebeboere, jeg talte med, men pastor Lütken sagde til mig: "Bryd Dem ikke om det, min far!" og jeg fik da også embedet.

Det var i en overgangstid, jeg kom til Falster. Overalt i landet søgte de såkaldte Bondevenner at få landbefolkningen under deres indflydelse, og de havde opnået en betydelig magt på de under det Classenske Fideikommis hørende godser Carlsfeldt og Corselitze.

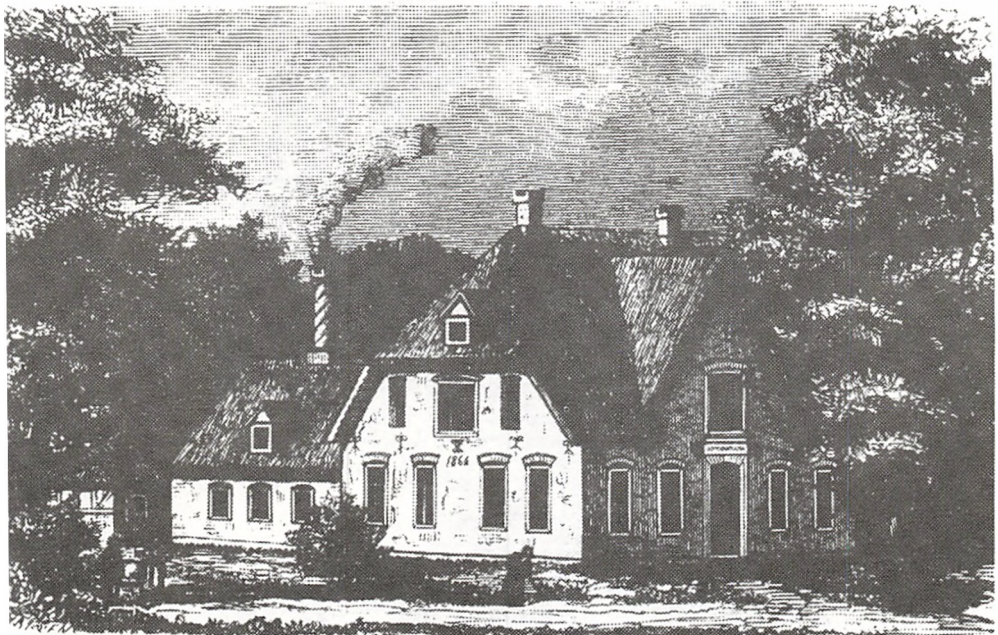
Bønderne havde i en lang årrække ført en kostbar og skarp proces med Fideikommisset i anledning af, hvorledes man skulle forstå et udtryk i Fideikommisstifterens testamente. Udtrykket lød omtrent således, at når tiden var inde, skulle man give bønderne arvefæste på deres gårde.

Dette havde en af bondevennernes førere opfattet således, at gårdene skulle overdrages bønderne gratis, og den tolkning var bønderne naturligvis meget villige til at tiltræde, men selvfølgelig kunde afdøde Classen ikke have ment det således, da det jo ville være at berøve Fideikommisset dets midler og dermed standse dets filantropiske virksomhed.

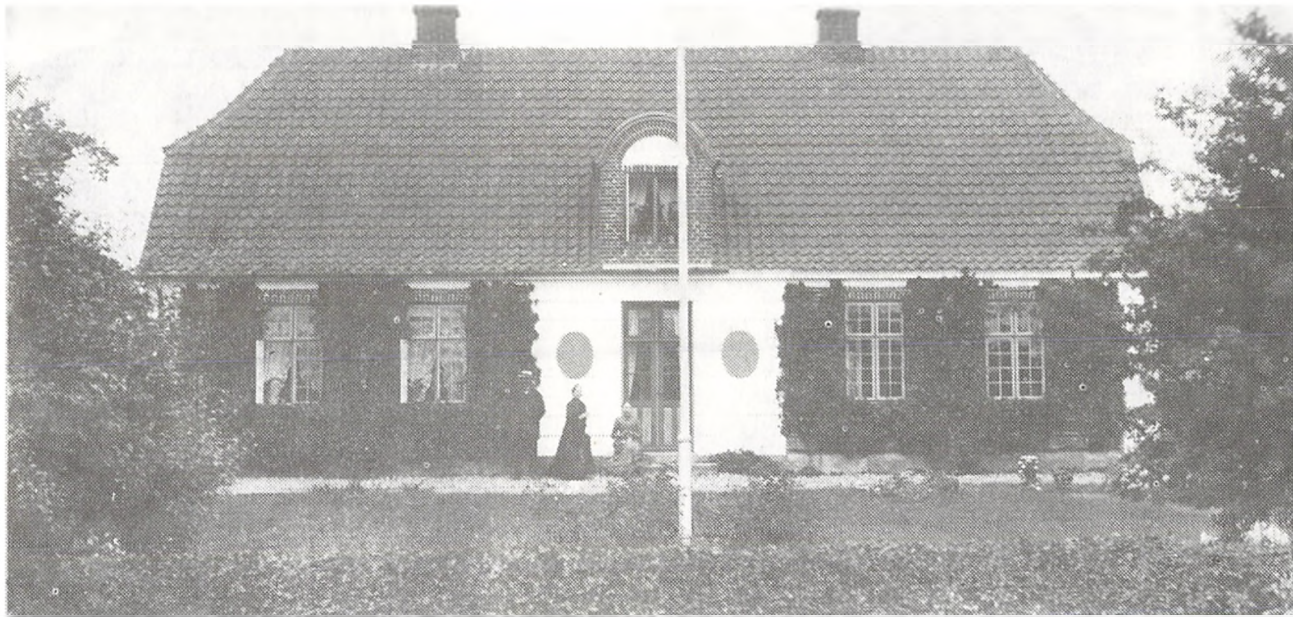

Karleby Børnehjem.

Hjortebjerg Skole.

Karleby skole - bygget år 1855.

Hjørtbjerg Børnehjem, Karleby.

Processen fik da også det udfald, at bøndernes påstand blev tilbagevist. Jeg oplevede derefter, at gårdene efterhånden blev overdraget bønderne til ejendom på særdeles lempelige vilkår, ja således, at de, om de ville, straks efter overdragelsen kunde have solgt gårdene for det dobbelte af, hvad de nys havde givet for dem.

Få år før jeg kom til Karleby, havde en bonde købt en gård, men således, at halvdelen af arealet blev tilbageholdt af Fideikommisset, der ville udstykke dette areal, dels i almindelige husmandslodder på ca. 3 tdr. land, dels i mindre lodder på omkring ved 4 á 6 skpr.

Herved dannedes der langs med den vestlige side af landevejen til Nykøbing ligesom en ny afdeling af Karleby, mest bestående af huse med ganske små lodder eller, om man vil, større haver. Et vittigt hoved fik i et inspireret øjeblik i sinde at kalde denne husrække for Smalby, et navn den for al eftertid fik lov at beholde.

Denne nybebyggelse fik for Karleby skole i hele det åremål, i hvilket jeg havde min virksomhed der, en ikke ringe betydning. Som følge af den anførte udstykning opførtes der altså et større antal nye beboelseshuse, så godt som alle af nydannede familier.

Det varede følgelig ikke ret mange år, før børneantallet i Karleby skole steg betydeligt. Så skete der yderligere det, at der i Karleby af Geheimeråd Classen oprettedes et børnehjem for 12 fattige pigebørn, i grunden fra hele landet, såfremt vedkommende autoriteter eller private velgørere havde vilje og evne til årlig for et sådant barns pleje, beklædning, opdragelse og undervisning at betale det så ganske overordentlig beskedne beløb af 30 kr.

Flertallet af disse børn kom imidlertid fra København. Snart oprettedes der et ganske lignende børnehjem ved Corselitze, fra hvilket børnene også til en begyndelse

henvistes til Karleby skole , og inden jeg så mig til, havde jeg da over hundrede børn i skolen, og deraf på én gang 60 i yngste klasse.

Først medførte dette, at børnene ikke mere kunde rummes ved de gamle borde, hvormed skolen fra først af, da der kun var omkring et halvt hundrede børn i alt, var forsynet.

Da det væsentligst var børnene fra børnehjemmene, der foranledigede denne pladsmangel, måtte det også antages nærmest at være Fideikommissets pligt at træde til, og hertil var Geheimeråd Classen også villig. Man var på den tid i skolekredse stærkt i færd med at opfinde hensigtsmæssigere skolemateriel end det indtil da kendte, og deriblandt da navnlig hensigtsmæssigere skoleborde.

Det tillodes derfor mig hos en særdeles dygtig og pålidelig landhåndværker, som man netop havde til rådighed, at bestille et nyt sæt skoleborde ganske efter mit eget hoved.

De såkaldte tomandsborde, som man nu anvender omtrent overalt, blev mig også foreslået. Jeg fandt imidlertid, at det ved disse var en væsentlig mangel, at læren ikke kunne passere bagved dem, når sådant af en eller anden grund f.eks. ved skrivning, kunne være ønskeligt.

Jeg valgte af den grund lange borde med løse bænke, således, at disse kunne flyttes fremad til bordene, når børnene skulle enten læse eller skrive, men flyttes tilbage så de kunne have rygstød ved bordet bagved dem, når de blot skulle høre eller se.

Jeg har senere lejlighedsvis, mens jeg som pensionist har levet i København, vikarieret i klasser med tomandsborde, men jeg har altid fundet mine lange borde så hensigtsmæssige, at jeg aldrig ved et valg som det nysnævnte kunne tænke mig at ville vælge tomandsbordene.

Mine lange borde var blandt andet således åbne, at man altid fra katedret kunne se, hvad der foregik eller gemtes under pladen. I mange skoler ser man bordene ridsede med grifler eller forskårne med knive.

Jeg vågede altid over, at bordene i Karleby skole aldrig blev molesterede, ligesom også at skolens læsebøger ikke mere end nødvendigt befamledes med fingrene, så de så længe som muligt kunne bevares i tiltalende brugbar stand.

Som sagt: Børnetallet blev efterhånden så stort, at der enten måtte foretages noget, der sigtede til at sætte det ned, eller blev truffet forholdsregler til forøgelse af lærerkræfterne.

Da det var børnehjemmene der væsentligt foranledigede det alt for store børneantal for én lærer, engagerede Geheimeråd Classen en lærerinde til at undervise pigebørnene fra Karleby børnehjem og tillige med dem adskillige andre børn, hvis forældre boede ved Corselitze.

Ved denne forholdsregel afværgedes for en stund faren for kravet om en udvidelse af skolebygningen og ansættelsen af en andenlærer. Tillige foretoges der den forandring med Karleby børnehjem, at det ophævedes som sådant og i stedet for ændredes til et plejehjem både for sådanne børn og konfirmerede unge piger, der var rekonvalescenter, og for andre, der blot trængte til landlig frisk luft, god forplejning og strandbade, alt under en dertil engageret læges tilsyn.

Til plejehjemmet, ligesom også til at forestå den såkaldte skole på Hjortebjerg, også beliggende i Karleby, benyttedes bestandig diakonisser. Om sådant endnu er tilfældet er mig ubekendt.

Trods alt vedblev faren for nødvendigheden af at træffe forholdsregler til ansættelsen af en andenlærer ligesom at stå truende i baggrunden, idet børneantallet vedblivende bevægede sig nærved maximumgrænsen, 100.

Medens overtallet fra først af fandtes i yngste klasse, viste det sig til sidst i ældste klasse, og jeg tog mig nu for ved hjælp af kirkebogen at undersøge, hvorledes det stod sig med børneantallet i sognet, så at jeg kunne danne mig en mening om, hvorvidt skolens elevtal stadigvæk ville vokse eller ej.

Det viste sig da, at børneantallet år for år efter al sandsynlighed måtte blive dalende, således at det, når 7 år var gået, måtte vise sig at blive ca. 76, og da jeg med skolekommissionens og Provst Poulsens tilslutning indsendte denne sandsynlighedsberegning til skoledirektionen, gav man sig tilfreds med det.

Erfaringen viste, at beregningen temmelig nøjagtig slog til.

Så indtraf der, vistnok enten 1860 eller et af de nærmest efterfølgende år det, at der midt i høstferien kom meddelelse fra provsten om, at den netop da udnævnte overskoledirektør With samt sanginspektør Berggren og gymnastikinspektør la Cour en nærmere angiven dag i ferien agtede at inspicere Karleby skole.

Jeg måtte altså, skønt det var i ferien, over hals og hoved sende bud omkring i distriktet for dog forinden at få hver klasse til at møde i skolen et par dage for dog at få børnene en lille smule i trit igen samt øvet lidt gymnastik med dem.

Dette sidste var ellers et fag, der gennemgående i yderlig grad blev negligeret omtrent i alle landsbyskoler.

Således havde det altid været i Bregninge skole, og således var det også i Karleby. De dengang på landet almindelige redskaber: klatremaskine, gangbræt, springstøtter, springe-reb og sjippetov var der ganske vist, men da opvisning i gymnastik aldrig forlangtes, benyttedes de kun grumme lidt.

Jeg havde imidlertid jo nylig været soldat og havde også erhvervet mig nogen øvelse i at kommandere. Ved altså dog at have øvet hver klasse et par gange, måtte det antages nok at kunne komme til at gå så nogenlunde tåleligt, og det gjorde det også, for gymnastikkens vedkommende endog til vedkommendes overstrømmende tilfredshed.

Dette med en overskoledirektør var på den tid noget aldeles nyt og uhørt. Det var altså en given sag, at det ved denne lejlighed vilde møde ikke blot alle de lærere på Falster, for hvem absolutte hindringer i så henseende ikke stillede sig i vejen, men sandsynligvis også enkelte fra det østlige Lolland, hvad selvfølgelig også var meningen, ligesom selvfølgelig også den nærmeste omegns præster samt provsten kunne ventes.

Det blev da også i det hele en så stor forsamling, at jeg med mit ængstelige naturel og min mangel på selvtillid uundgåeligt i høj grad måtte føle mig påvirket af en så sjælden og alvorlig situation.

Alt gik imidlertid meget tilfredsstillende undtagen prøven i religion. Her skulle jeg tale med børnene om salmen: "Op, al den ting, som Gud har gjort". Jeg havde selv valgt denne salme, som jeg mente, der kunne være en hel del at sige om.

Selvfulgelig var der også det. Jeg var imidlertid så påvirket af situationen, at det kun var overmåde lidt af, hvad jeg havde tænkt mig, det lykkedes mig at få frem, så denne del af prøven fik et mildest talt yderst tarveligt udfald.

Dette var imidlertid ikke det værste. Dette kom på følgende måde: I min egen skoletid var jeg undervist efter denne gamle såkaldte Balles lærebog, som også endnu på denne tid var den eneste, der kendtes og brugtes i skolerne.

Medens Luthers lille Katekismus jo helt er optaget i Balslevs senere fremkomne lærebog, der er beregnet for skolernes ældre klasser, var der i Balles lærebog ved slutningen af hvert kapitel kun henvist til de stykker i katekismen, som svarede til vedkommende kapitels indhold.

Da nu overskoledirektøren også selv ville tale lidt med børnene, og navnlig også ville prøve, om de kendte og endnu kunne deres lille katekismus udenad, da viste det sig desværre til min yderst ubehagelige overraskelse, at de ganske havde glemt den.

Da den hele prøve var endt, fik børnene lov at gå hjem, medens samtlige øvrige tilstedeværende opfordredes til at tage plads, for at der kunne tales lidt om, hvad der nu var hørt og set, medens jeg havde en fornemmelse af, hvorledes det i gamle dage må have været at blive stillet i gabestokken.

Overskoledirektøren satte sig nu på katederet og fremsatte sin bedømmelse af den hele prøve, ved hvilken han klappede med den ene hånd og slog med den anden. Det havde været dem alle tre en glæde at være vidne til den mageløse interesse, han her havde truffet for gymnastikken.

Man kunne se det på børnenes kommen og gåen. Ja, man kunne endogså, således lød nøjagtigt ordene, se det på deres skrift! Og så vidste dog jeg selv og alle de tilstedeværende med undtagelse af de tre inspektionsherrer, hvorledes det i så henseende i virkeligheden forholdt sig.

Hvad Berggreen angik, da var også han overordentlig velfornøjet. Han havde ikke tidligere i nogen skole fundet så mange indøvede sange og salmer som i Karleby skole.

Så kom jo til slutningen malurtdråben, at prøven i religion ikke havde tilfredsstillet ham.

Her gav han forskellige gode og sikkert velmente råd. Nogen anelse om, at en lærer ved en sådan lejlighed kunne være noget betaget af en art examensfeber eller om man vil "lampefeber", syntes han ikke at have.

Men det værste var som sagt det med den glemte katekismus. I anledning heraf bemærkede så en tilstedeværende, vistnok provsten, at der i den omstændighed, at katekismen ikke var aftrykt i lærebogen, i så henseende lå noget, som kunne tjene mig til undskyldning. Men dette ville overskoledirektøren ikke indrømme.

Netop på den tid, da denne visitats fandt sted, læste jeg også privat med enkefru Søtofts børn. Hun var datter af pastor Lütken og havde lejet den gamle skole, som nu havde fået navnet Delsehøj, vistnok efter navnet på den mark, på hvilken den var bygget.

Overskoledirektøren spiste naturligvis efter prøven i skolen til middag i præstegården tilligemed de tvende andre ham ledsagende herrer samt flere andre, og her kom det i skolen passerede atter på tale.

At gamle pastor Lütken på bedste måde har talt min sag ved denne lejlighed er jeg overbevist om, og så sagde man mig senere, at netop disse børn fra Delsehøj, da de hørte, hvad talen var om, havde bemærket, at jeg altid havde sagt til dem i religionstimerne, at det allervigtigste var at huske Katekismen.

Om hr. With har følt sig påvirket af denne barnlige bemærkning ved jeg ikke. Han kom imidlertid efter middagen over i skolen, vistnok for at tale med mig, men da han endnu traf skolen fuld af lærere, nøjedes han med at bede om en tændstik.

Ved de senere visitatser af biskop såvel som provst var der dog aldrig noget i vejen. Biskop Monrad, der også til en tid fungerede som overskoledirektør, besad ikke en tilsvarende evne som With til at tale med børn eller til at indlade sig med eleverne.

Men han havde et meget gennemtrængende blik og skulle nok opdage de svage sider i en skole, om der fandtes sådanne.

Det fag, biskop Monrad især lagde vægt på, var vedkommende skoles standpunkt i dansk. Ved sine visitatser plejede han at fortælle en lille historie, som børnene så skulle gengive.

Hertil blev der tilstået dem en time, og der blev, som jo altid ved skriftlig examen, nøje passet på, at der ingen snyderier fandt sted. Der blev så i forhold til børneantallet lagt et vist antal tavler til side, som han så selv gennemså grundigt, ikke blot med hensyn til orthografiske fejl, men også med hensyn til tegnsætning, og af dette resultat udregnede han så karakteren for skolens standpunkt i dansk.

Jeg havde ham i min tid tre gange på visitats og opnåede for den nævnte præstation to gange ug? og en gang mg+, hvilket jeg syntes var meget tilfredsstillende i betragtning af, at drengene i skolen, formentlig uheldigt påvirkede af tidsånden, i høj grad savnede modtagelighed for undervisningen.

Også denne omstændighed, hvorom man også ved andre skoler havde måttet gøre erfaringer, var ikke undgået biskop Monrads opmærksomhed. Ved visitats i en anden skole bemærkede han således, da han havde overhørt børnene i læsning: Pigerne, de læste udmærket godt, men drengene har spoleret det altsammen.

Da biskop Monrad, vistnok ved sin sidste visitats i Karleby skole, efter endt prøve tilligemed provst Poulsen var kommen ud i skolens entre, bemærkede han til provsten: "Ja, dette var nu meget godt, og tænk så på, hvilket arbejde, der er gået forud.

Og så vil sådan en som Holstein Ledreborg stå frem i rigsdagen og kaste snavs på skolelærerne"!

Da jeg blev kaldet til lærer i Karleby skole, blev jeg med det samme kirkesanger.

Før den nye skole blev bygget, var der blandt andet den store ulempe for læreren, at han havde henimod 1 fjerdingvej til kirken.

Den nye skole var derimod kun skilt fra kirken ved landevejen, hvilken omstændighed selvfølgelig var en særdeles betydelig og behagelig forandring for kirkesangeren.

Der hørte den gang ikke mindre end tre sogne til pastoratet, nemlig Karleby, Horreby og Nørre Ørslev. Da præsten naturligvis kun til stadighed kunne prædike i de to af kirkerne, måtte der hver søndag skiftevis være messefald i den tredje.

Kun tre gange om året, nemlig første Jule-, Påske- og Pinsedag, måtte præsten i hovedsognet, Karleby, prædike i alle tre kirker. På denne måde havde jeg altså en frisøndag hver gang, der ingen gudstjeneste holdtes i Karleby kirke.

Så hændte det imidlertid, at kirkesangeren i Nørre Ørslev på grund af brystsyge ikke selv kunne forrette sin tjeneste i kirken. Det lå da nær, at jeg som den yngste af pastoratets lærere (de var alle enelærere), og da jeg kunne køre med pastor Lütken både til og fra Nørre Ørslev kirke, tilbød at træde i hans sted, så længe sygdommen varede.

Engang havde imidlertid både pastor Lütken selv og hans kusk glemt at holde ved skolens indkørsel.

Der var altså ikke andet for, end at jeg ad den nærmeste markvej så hurtigt det var mig muligt tilfods måtte se at nå Nørre Ørslev, og jeg kom da også så betids til kirken, at jeg kom til indgangsdøren samtidig med præsten, der altid tog ind hos indehaveren af mensalgården i Nørre Ørslev for at iføre sig ornatet, før han gik ind i kirken.

Jeg var imidlertid blevet så betaget af turen, at jeg kun med møje kunne udholde at synge salmerne før prædikenen. I de unge år kan man heldigvis dog udholde nogen anstrengelse.

Kirken i Karleby var uanselig, og den havde f.ex. hverken spir eller tårn. Klokken hang i et murhul i kirkens gavl, og der hang et reb derfra helt ned til jorden, hvor klokkeren altså stod, når han ringede.

Da jeg havde været i Karleby nogle år, tilbød det Classenske Fideikommis imidlertid sognet at anbringe et spir på kirken, hvilken gave selvfølgelig modtoges med tak. Det opførtes af daværende arkitekt Glahn i Nykøbing.

I spiret blev så klokken anbragt. Men da dette var sket, kunne den naturligvis ikke mere ringes på den gamle måde, og kirkens våbenhus var så lavt og lille, at der ikke fra dette kunne skaffes adgang for ringeren til kirkens loft eller til spiret.

Foreløbig var der så ingen anden udvej, end at der inde i kirken i det ene hjørne måtte anbringes en lang stige, der ragede ind over nogle af stolene ved kvindernes side (det var den gang almindeligt på landet og er vel så endnu, at den ene side af kirken, almindeligt vist den nordlige, betragtes som kvindernes og den anden, altså den sydlige, som mændenes.)

(Desårsag vækker det også, eller gjorde det i alt fald i min tid, ikke så lidt opmærksomhed, når nogen, som ikke kender eller ikke ænser denne landlige sædvane, sætter sig imellem hinanden uden hensyn til kønnene.)

Den klavren op og ned ad stigen var til at begynde med så meget mindre hyggelig, som det på den tid var en kvinde, der besørgede ringningen. Man vænner sig imidlertid jo til næsten hvadsomhelst, og det varede ikke længe, inden også den ny ringemåde ophørte at tiltrække sig opmærksomhed.

Der hengik alligevel ikke ret mange år, før sognet, sandsynligvis ved kirkesynets påvirkning, besluttede at rive det gamle våbenhus ned og bygge et andet så stort og højt, at det rummede en trappe, ad hvilken der så blev adgang til spiret og kirkens loft også for ringeren.

Senere forbedredes kirkebygningen yderligere. Der blev sat nye vinduer i, d.v.s. det var dem, som man i Saxkøbing havde kasseret, da den daværende kirke repareredes, men vi var glade for dem.

Man påstod, at de gode Saxskøbingborgere ødslede med de penge, de havde at bruge til deres kirke, thi hvis de fik noget til overs, skulle de afstå det til Maribo Domkirke, der var fattig, men de ville ikke ofre noget på en anden by.!

Hvad angår Karleby kirke, da fik den i min tid endnu en forbedring, idet der indrettedes et varmeapparat i den.

I Bregninge skole havde min årsindtægt været 80 rigsdaler, her i Karleby havde jeg i henhold til skoleloven af 1856 en reguleringssum på 358 rigsdaler.

Det var en forbedring, men da jeg havde et lån at afbetale til Nakskov sparekasse, var der alligevel ikke noget at flotte sig med. For at få et så stort supplement som muligt til den ringe lønning måtte jeg se, om jeg kunne drive min jordlod med fordel.

I de år jeg var i huset hos min barndoms lærer, Ernst i Mageltving, havde jeg ved at deltage i arbejdet med hans skolelod, og ligeledes ved i årene 1851-55 at være vidne til driften af skolelodden i Bregninge skole fået forståelsen af, at udbyttet af skolelodden, når den blev drevet med nogen omtanke og interesse, kunne blive en ret væsentlig del af en lærers indtægt.

Ubemidlet som jeg var, kastede jeg mig derfor med al min iver og al min interesse over løsningen af den opgave at opnå så godt udbytte af min skolelod som muligt. Den var ganske vist ikke ret stor, nemlig byggegrund og haven fraregnet, kun 4 td. land.

Men det var udmærket god jord og sagdes i sin tid at have været udlagt som degnejord. Men her ville, for at det tilsigtede kunne ventes opnået, først være et stort arbejde at udføre.

Det var mig klart, at jorden både trængte til at mergles og at drænes, og jeg tog ufortøvet med kraft fat på begge dele.

Allerførst var der dog et andet betydeligt jordarbejde at udføre, før jeg kunne tænke på at anlægge have. Et forhenværende møddingssted måtte først fyldes og betydelige jordmasser planeres ud. Dette måtte selvfølgelig dog være kommunens sag.

Man enedes så herom på den måde, at bønderne i skoledistriktet en bestemt dag mødte ved skolen med heste, vogne og kuske, og husmænd og andre arbejdere med skovle og spader. På denne måde blev dette betydelige arbejde udført på én dag uden anden udgift for mig end nogle pottes brændevin til arbejdsstyrken, så det hele kunne gå let og villigt fra hånden.

Haven blev så anlagt, og de fornødne hække ud mod landevejen samt langs med indkørslen til skolen og omkring gymnastikpladsen plantede ligesom også de fornødne busketbuske og træer.

Jeg tror nok at turde sige, at haven, således som den tog sig ud fra landevejen, gjorde et tiltalende indtryk.

Men herfor kunne jeg udelukkende takke den af pastor Lützens sønner, der senere tog forstexamen og derpå i en lang årrække fungerede under statens forstvesen under benævnelsen skovtaksator. Hans fornavn var Christopher.

I Karleby have plantede jeg en mængde anemoner og erantis, og disse bredte sig således, at de i 1889, da jeg forlod skolen, havde erobret al den plads i busketterne, der erobres kunne, og en af mine eftermænd gjorde sig en god indtægt ved at indsamle erantisfrø og sælge det til en frøhandler.

Hvad angår skolens agerbrug, var det første, jeg tænkte på at foretage mig, at få den drænet. Denne

jordforbedring var på den tid begyndt at blive temmelig almindelig. Der fandtes ganske vist i Karleby en mand, der gav sig af med at påtage sig sådanne anlæg, men da han var en ganske almindelig husmand uden spor af forstand på nivellering eller i det hele taget, hvorledes et sådant arbejde i givet tilfælde helst skulle udføres, turde jeg, om end sådant ikke ville blive helt venligt optaget, ikke henvende mig til ham, men søgte forbindelse med en mand, som havde mange sådanne arbejder under udførelse på herregårde rundt omkring i landet.

Han, Marschall, som han hed, var da også villig til at påtage sig arbejdet og udfærdigede et kort over skolelodden med plan over anlægget samt en beregning over, hvad arbejdslønnen ville beløbe sig til.

Drænrørene købte jeg hos Fideikommisset, der havde sit eget teglværk netop for tilvirkning af drænrør. Betalingen for dem erlagdes med et mindre beløb årlig, og arbejdet udførtes, såvidt jeg erindrer, allerede i 1855, det halve om foråret og resten om efteråret.

Det var Kurhessere, han sendte til at udføre gravearbejdet. Forskellige omstændigheder foranledigede, at bekostningen i det hele blev noget større end den var beregnet til, men færdigt blev det, og det viste sig også at virke således, som det var hensigten.

Samme år fik jeg også begyndt med at påføre jorden mergel, hvilket arbejde helt tilendebragtes i 1856. Man vil sandsynligvis mene, at det var noget voveligt for mig som ung lærer og ganske blottet for kontanter til at betale disse ret bekostlige arbejder med. Men jeg var jo den gang endnu ungkarl, og min husholdning kostede mig ikke meget.

Jeg kunne altså benytte en væsentlig del af min meget beskedne indtægt til dækning af de nævnte ret betydelige udgifter, så der kun blev drænrørene at betale efterhånden.

I de første år lejede jeg den skolen nærmest boende bonde til at besørge jorden behandlet og tilsæt. Nogen rigtig art fik mit landvæsen dog ikke, så længe jeg var ugift og alene, og det står mig ikke mere klart, hvorledes jeg i de første 2 à 3 år greb sagen an.

Gamle pastor Lütken, ligesom også Kammerherre Classen havde imidlertid lagt mærke til, med hvilken grundighed jeg foranstaltede jordloddens dræning og mergling, og havde, uden at jeg anede noget derom, indstillet mig til Landhusholdningsselskabets opmærksomhed, og så en skønne dag modtog jeg fra samme, til min store overraskelse, som opmuntring og belønning for min store interesse for landbrugets fremme, selskabets 3die sølvbæger og en kun altfor rosende skrivelse.

I forbindelse med min svoger Lindholm i Nørre Ørslev, drev jeg imidlertid mit landbrug svært op. Lindholm var på flere punkter mere praktisk end jeg og forsømte ikke, hvor sådant lod sig gøre, at lade mig nyde godt af hans noget større erfaring og indsigt.

At jeg så til gengæld bestræbte mig for at hjælpe og støtte ham, er jo da så ligefrem. Vi blev snart enige om at anskaffe os hver en hest, så vi kunne få pløjet og behandlet vor jord hvornår og hvorledes det passede os bedst.

Vi enedes så altid med hinanden om, når vi, særlig i forårs- og efterårssædtiden, skulle bruge hinandens hest, og havde så en fast mand, som fulgte med hesten fra det ene sted til det andet, passede begge hestene og udførte arbejdet i marken.

Når der skulle høstes, mødte vi hos hinanden hver med sin hest og pige, og kornet blev på den måde ret hurtigt bragt i hus uden for store omstændigheder. Til at begynde med lånte vi vist nok de fornødne redskaber, plov, harve o.s.v. hos naboerne, men ret længe varede det ikke, inden vi anskaffede alt sådant selv.

Da jeg i halvfjerdsere opgav landvæsenet og forpagtede jordlodden ud, havde jeg landvæsensredskaber omtrent lige så fuldstændigt som en bonde: plov, harve, svenskharve, tromle, radrenser, kornrensemaskine, roeskærer, hakkelsesmaskine, ikke at tale om en arbejdsvogn foruden kørevognen. Fremdeles af kreaturer 3 køer foruden hesten.

Det er en selvfølge, at det, når det skulle kunne holdes gående i denne stil, var nødvendigt, at vi selv udførte det daglige arbejde ved kreaturerens pasning (man havde i reglen også en gris, et får med lam, undertiden også en fedekalv).

Man vil sandsynligvis mene, at et sådant apparat til dyrkningen af en så lille jordlod kun dårligt måtte kunne svare sig.

Når så her tilføjes, at vi oven i købet dyrkede roer efter en forholdsvis større målestok, at vi købte ikke så lidt kunstgødning og tillige ret hyppigt hø fra moserne i omegnens skove, så vil det ikke kunne nægtes, at dette lille, men stort anlagte landvæsen absolut måtte blive temmelig bekosteligt, skønt vi udførte ikke så lidt af arbejdet selv.

For dog trods alt at få nettoudbyttet bragt så højt op som muligt, lagde vi os efter at dyrke kommen. Frøet af denne plante stod på den tid i god pris hos brændevinshandlerne og kunne almindeligt nå op til 20 rdl., altså 40 kroner pr.td., stundom noget derover. Når der altså kunne sælges indtil en halv snes tønder om året, hjalp dette naturligvis godt på den økonomiske balance.

Ved denne handelsplantes dyrkning var der imidlertid den slemme omstændighed, at den ikke godt tålte at komme igen på samme jordstykke før efter et længere

åremåls forløb. Men da dette tidspunkt viste sig at være indtruffet, var vi heldigvis så vel afstivede i økonomisk henseende og vore lodder i så god drift, at vi klarede os alligevel, dels ved indtægten af kørerne, dels ved indtægten af kornafgrøderne.

Da vi på denne måde var nåede ind i halvfjerdserne i afvigte århundrede blev Lindholm imidlertid først alvorligt syg, og derefter svagelig, så han, da hans sønner derhos var blevet voksne og kommet ud fra hjemmet, måtte opgive ikke blot sit landvæsen, men også selve skolen.

Han tog sin afsked 1883. Dette havde for mit vedkommende til følge, at også jeg ret snart så mig nødsaget til at trække mig ud af den hele landvæsensaffære.

Jeg forsøgte det vel for en lille tid med min ny fælle. Men medens der i alle de år, da Lindholm og jeg lagde i lav med hinanden, aldrig nogensinde havde været os et misfornøjelsens ord imellem, ikke det allermindste, viste det sig hurtigt, at det ikke kunne gå på samme måde med min ny fælle.

Det var en i Karleby boende velstående smed, en for resten i enhver henseende anset, dygtig og hæderlig mand. Men til at gå i spænd med mig eller jeg med ham, passede han ikke.

Jeg havde tillige nu drevet landvæsen så længe, at jeg, da jeg nu var ude over ungdommens år, i grunden vist havde fået nok af det, så jeg fandt det bedst at trække mig ud af det hele, så meget mere, som tidsforholdene efterhånden havde forandret sig så væsentlig, at dette uvilkårligt måtte foranledige et andet syn på sagen.

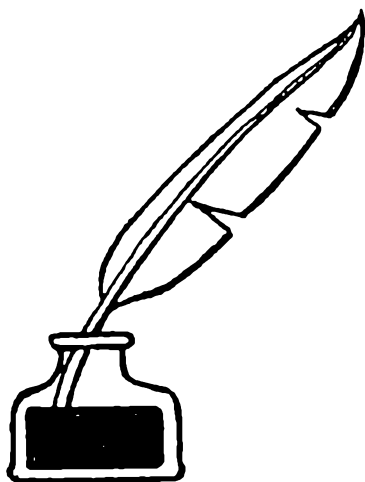
Jeg forpagtede derfor nu med autoriteternes tilladelse skolelodden ud til en ved siden af boende gårdmand, der selv efter min tiltræden i Karleby skole havde været min skoledreng en lille tid. Bortforpagtningen skete på sådanne vilkår, at de blev ret fordelagtige for mig.

Jeg solgte altså hest, køer og samtlige avlsredskaber og var fra nu af en forholdsvis fri mand og kunne nu bl.a. igen så småt genoptage plejen af mine botaniske interesser, der jo gennem en ret lang årrække ganske havde været satte til side.

Ved bortforpagtningen af jordlodden havde jeg betinget mig brugen af en hest, så ofte vi havde lyst til en køretur (kørevognen var nemlig ikke bortsolgt), og derhos det fornødne af mælk og smør til en forud fastsat rimelig pris. Denne tilstand vedvarede, så længe vi endnu blev ved skolen.

Min erfaring i anledning af denne store forandring i vore ydre forhold var nu den, at pengene foreslog noget ringere end tidligere, men tillige, at jeg ikke for nogen pris ville have jordlodden tilbage. Ikke for aldrig det!.

Linda Løjmand

KARLEBY FORSAMLINGSHUS

Den 2. august 1910 dannes "Foreningen til Indførelse af fremmed Arbejdskraft i Karleby Sogn", der vedtager at købe eller leje en byggegrund af gdr. Bentz i Tunnerup, for på denne at bygge en kaserne til beboelse af arbejdere.

Til bestyrelse valgtes:

gdr. Laur. Brandt, Tunnerup
 " J. Chr. Mikkelsen, Karleby
 " Anders Frederiksen, Karleby

De fik 30. marts 1911 tinglyst skøde på matr. nr. 1 h af Tunnerup, af hartkorn 1 3/4 ALB.

23. januar 1920 vedtager denne forening at tilbyde Sognets beboere kasernen med grund og bygninger til købs til et FORSAMLINGSHUS til en pris af 10.000 kr.

11. marts 1920 dannes A/S Karleby Sogns Forsamlingshus med 5 bestyrelsesmedlemmer:

L. Brandt
 Tømrer H. P. Frederiksen
 R. Brun
 R. Jacobsen
 Murer Laur. Hansen, Eget

Formål: Sammenkomster af kommunal beskaffenhed.
 Foreninger.
 Gymnastik og anden idræt.
 Kursus af forskellig art
 samt husflid.

"Dette udelukker ikke, at lokalerne benyttes til festlige sammenkomster".

Foreningens aktiekapital er på 10.250 kr. fordelt på 410 aktier a 25 kr.

Ca. 1921 Den Classenske Syskole i forsamlingshuset ledes af Christine Møller (datter af fyrbøder Hans Møller, Hjortebjerg mejeri) og afholdt hvert år udstilling i den store sal (oplyst af Karen Wedel Petersen), 1926 flyttes syskolen til Karleby skole.

1920 - 50 synes forhandlingsprotokollerne at være bortkomne, men fra enkelte mundtlige beretninger fra disse år fremgår det næsten enslydende, at man mindes livet i forsamlingshuset med stor glæde, festlige aftener med dilettant, de traditionsbundne faste-lavns-høst- og julefester, gymnastikopvisninger, danseundervisning hos Poul Werner, pakkefester og mod slutningen af denne periode også andespil (man mindes, at de 12 og senere 15 levende ænder stod i et bur ude i gården, hvor vinderne tog dem med, når man skulle hjem.

Man havde fugleskydning, udendørs, med fest indendørs om aftenen. Det fortælles, at gdr. Laur. Nielsen, Karleby, lærte drengene fugleskydning med armbrøst (bue og pil) og lod dem ryge langpibe, selv om de kun var omkr. 12 år gamle.

En enkelt mindes at have set "levende billeder" i disse år, men ingen adspurgte husker foredragsholdere eller kendte udensogns talere, hvad grunden så kan være. "Men der var begivenheder, som 10 - 20 TV-kanaler ikke kan hamle op med".

1934 Aktieselskabet Karleby Forsamlingshus omdannes til Andelsselskab med 410 andele a 25 kr.

Bestyrelsen marts 1934:

Chr. Foged
Laur. Hansen
Aksel Petersen
Karl Petersen

1950 Man foreslår følgende fordeling af andele:

Husejere: 1 andel,
Håndværkere, industri og
parcellister: 2 andele,

og foretager tilbygning og indretning af toilet og garderobe (arkitekt Andersen og tømrer Rich. Larsen).

Bestyrelse 7. august 1950:

Rich. Larsen
Marius Mortensen
Chr. Olsen
Børge Skov
Borkild Myssen

1952 Kontrakt med værten: husejer Laur. Larsen, Tunnerup, overtager herved garderoben i Karleby forsamlingshus fra 1.3.1952 til 1.3.1953 til en leje af 50 kr. Der må ikke tages højere pris end 25 øre pr. nr. for voksne og 15 øre pr. nr. for børn. Lejeren skal være i garderoben ved alle større sammenkomster, når den store sal benyttes. Lejeren overtager selv ansvaret for de i garderoben henstillede stykker, såvel overtøj som løse effekter.

Ethvert tab må erstattes af lejeren.

1952 Det vedtages at forhøje taksterne for husets udlejning til henholdsvis:

Huset med dans: 30 kr.
Huset uden dans: 20 kr,
hvoraf værten får 5 kr. pr.
gang, uanset om der er var-
me eller ej.
Lille sal: 8 kr. pr.
gang.
Mødelokale: 5 kr. -,
hvis begge bruges på èn
gang: 5 kr.

1958 Referat i forhandlingsprotokollen: Juletræsfest afholdtes 29/12-1958. Der var god tilslutning, idet 120

børn med forældre var mødt. Der blev budt velkommen af Viggo Simonsen.

Pastor Christoffersen og frue ledede børnene ved juletræet, der blev sunget en del julesalmer og læst en historie, og derefter legede fru Christoffersen med børnene. Da det var til ende, fik børnene udleveret hver en godtepose og en sodavand. Når lysene var brændt ud, blev træet fjernet, hvorefter børnene dansede til kl. 24.

1962 Forskellige sammenkomster i forsamlingshusets lokaler.

1963 Indkommet i leje af forsamlingshusets lokaler:
1.471,50 kr.

1960 Bestyrelsen begynder at omtale den svigtende økonomi, bygningen trænger stærkt til istandsættelse, medlemstallet er begyndt at falde, der trues med at søge opkrævet 100 kr. pr. andelshaver, hvilket ikke falder i god jord. Man vedtager at søge hjælp fra kommunen (for første gang) der bevilger 600 kr. Man søger spiritusbevilling, der dog først kan blive aktuel efter forskellige lokaleforandringer, som der ikke er råd til.

1961-62 Generalforsamlingerne viser stigende stemning for at søge at sælge bygningen.

1963 Ekstraordinær generalforsamling 26.8.63 vedtager (med 44 ja og 14 nej-stemmer) at sælge for midst 30.000 kr.

16.10.1963 solgtes bygningen for en pris af 33.000 kr. til murer Helmer Jensen, Nykøbing F., til overtagelse 1.1.1964.

Siden har der været skiftende småindustrier, indtil huset nu står helt renoveret til privat beboelse.

Sidste bestyrelse: Vilh. Larsen (formand)
   Marius Mortensen
   Thyge Bonde
   Hans Løjmand
   Werner Strange,

der afholdt afsluttende møde 24.8.1964 hos Thyge Bonde,
 hvor checks blev udskrevet til andelshaverne. Der blev
 70 kr. pr. andel.

10. februar 1990

Knud Rasmussen.

Dilettant i Karleby Forsamlingshus 1931

ÅRSBERETNING 1990

Årets udstilling: Forsamlingshusenes historie, var den store aktivitet, som samlede hele arbejdsgruppen, som præsterede et enestående arbejde med at samle hele det store materiale, det krævede stor indsats af alle og var betydelig mere vanskeligt end først antaget.

Det resulterede i en spændende udstilling om kommunens ialt 8 Forsamlingshuse og deres historie, som blev besøgt af virkelig mange. En stor tak til hele arbejdsgruppen for det fine resultat.

Arbejdet med gennemgang af de mange glasnegativer fra afdøde fotograf Poul Jensen fortsætter med interesse og energi af Preben Strauss, også en varm tak for dette initiativ.

Også billedregistreringen fortsætter og nærmer sig sin afslutning, ikke mindst takket være en ny fuldtidsmedarbejder: Rosa Mogensen, som afløste Vibeke Ravn-Mortensen.

Arkivet har gennem 1990 været fint besøgt, og vi har haft held med at kunne hjælpe mange med lokalhistoriske oplysninger. Nu er så godt som alle arkivalier registreret og på plads, så arkivet virkelig kan bruges, og nu kommer den tid, hvor vi påny skal gøre en indsats for at indsamle nye arkivalier rundt om i kommunen. Derfor opfordrer vi alle, der ligger inde med gamle fotografier, forhandlingsprotokoller, forenings-arkiver, lydbånd, film og videobånd og andet spændende, om at henvende sig i arkivet. Vi vil meget gerne modtage disse ting til opbevaring for eftertiden, eventuelt tage kopier, hvis man ikke vil skille sig af med disse. Man kan også henvende sig til en fra arkivets arbejdsgruppe og aftale nærmere om en eventuel aflevering.

I denne beretning skal der også rettes en stor tak for det gode samarbejde med Lokalhistorisk Forening for Stubbekøbing kommune, ikke mindst med udgivelsen af disse årsskrifter, som var umulig uden Foreningens støtte.

Tak til Stubbekøbing Bibliotek for godt og positivt samarbejde.

Til slut en særlig tak til hele arbejdsgruppen bag Arkivet. Desværre har vi i gruppen ikke undgået alvorlig sygdom, men vi ser hen til atter at kunne møde fuldtallig op ved vore møder og aktiviteter.

ERIK MAHNFELDT

leder af Lokalhistorisk Arkiv for Stubbekøbing kommune.

LOKALHISTORISK ARKIV STUBBEKØBING

DU ER ALTID VELKOMMEN I LOKALHISTORISK ARKIV -
hvad enten du vil bidrage til arkivet eller søge
oplysninger herfra.

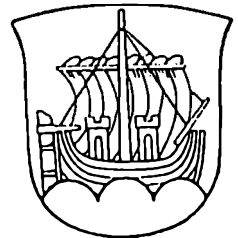
Biblioteket
Dosseringen 3
Stubbekøbing

53 84 15 29

onsdag
torsdag

kl. 10 - 13

kl. 17 - 19

Den 23. juli 1990.

Med sorg og vemod har vi fået meddelelsen om Bent Kochs død i går, den 22. juli 1990.

Efter alvorlig sygdom var vi vel ikke uforberedte, men trods alt håbede vi alle på en bedring.

Bent Kochs enestående arbejde indenfor Lokalhistorien var kendt af mange, hans ildhu og interesse for såvel Arkivets arbejdsgruppe samt hans mangeårige virke som kasserer i Lokalhistorisk Forening vil huskes i mange år.

Personlig har jeg haft et enestående, godt samarbejde med Bent gennem næsten 10 år, hans viden på dette felt var helt utrolig, og han var altid rede til at dele den med os andre. Bent vil blive husket af alle i Lokalhistorisk Arkivs arbejdsgruppe samt i Foreningen. Vi vil alle føle et dybt savn.

Vore tanker går i disse timer til Grete Koch, som naturligvis er hårdest ramt.

Æret være Bent's minde

Erik Mahnfeldt
arkivleder i Stubbekøbing.

Årsberetning 1989 - 1990.

Lokalhistorisk forening.

Når en årsberetning skal skrives, går tankerne tilbage til året, der er gået.

Vi kan i Lokalhistorisk forening se tilbage på et roligt og godt arbejdsår. Vi har nu 181 medlemmer. En lille fremgang fra sidste år.

Vore arrangementer har været velbesøgte.

Lokalhistorisk forening er startet med det formål at støtte Lokalhistorisk arkiv både økonomisk og manuelt. Dette formål prøver vi af bedste evne at leve op til. Desuden arrangerer foreningen møder og foredrag.

Vi har i år besøgt Torkildstrup kirke og Lindeskovkirken. Ulla Jensen har ledet os på en spadseretur gennem anlægget, og Knud Hare ledede vores tur ved Falsters Virke og Borremosen.

Inge Bach, Maribo, fortalte om antikviteter. Poul Jensen, Sakskøbing, fortalte om slægtsforskning.

Erik Mahnfeldt har fortalt om arkivet, og hvad det gemmer.

Knud Holm Pedersen kaldte sit foredrag: En landsby's historie og hvad så?

Alle disse møder har været velbesøgte.

Tak til foredragsholdere for deres indsats. Tak til medlemmer for talrigt fremmøde.

Af økonomisk støtte har vi modtaget kr. 5.000.00 fra Aastrup Sogns mindelægat, og fra Andelsbanken kr. 500.00 Beløbet er henlagt.

Vi vil gerne købe et nyt læseapparat til mikrofilm. Det gamle er nedslidt, så vi håber snart at kunne få råd til et nyt.

Tak til Erik Mahnfeldt for godt samarbejde. Tak til Biblioteket for gode forhold og stor hjælpsomhed.

Vi håber medlemmerne også i det kommende år vil slutte op om foreningen og hjælpe med at huske, hvad der er sket i vort område.

Det gælder jo stadig at: Hvad der er nyt i dag er historie i morgen.

Kristine Asser Hansen

Mindeord.

Det var med stor sorg, vi modtog budskabet om Bent Koch's død.

Det er så helt uforståeligt, at Bent Koch ikke mere er iblandt os.

Bent Koch har betydet uendelig meget for Lokalhistorisk forening. Han kunne fortælle lokalhistorie og vise gamle billeder til glæde for mange mennesker. Men også på en måde, så folk gerne overlod ham gamle billeder og gamle papirer.

Bent Koch var et fint menneske og en god arbejdskammerat. Han sparede aldrig sig selv, men var altid parat til at yde en indsats både som bestyrelsesmedlem og foreningens kasserer.

At medlemsskaren er så stor, skyldes ikke mindst Bent Koch.

Det liv er ikke længst, som længst har levet.
Den lever længst, som fyldte livet bedst.
Den ikke rigest er, som mest har sparet.
Nej, den er rigest, der har givet mest.

Ære være Bent Koch's minde

Kristine Asser Hansen

Støt Lokalhistorisk arbejde -
bliv medlem af

LOKALHISTORISK FORENING

for Stubbekøbing kommune
årligt kontingent: kr. 40,-

Nærmere hos:

Kristine Asser Hansen	53 84 40 12
Hans Jacobsen	53 84 41 97
Eli Jensen	53 84 51 42
Ulla Jensen	53 84 13 83
K. Vestergaard Madsen	53 84 23 86

eller
på Lokalhistorisk Arkiv
Biblioteket
Dosseringen 3
Stubbekøbing

53 84 15 29

onsdag kl. 10 - 13
torsdag kl. 17 - 19

Biblioteket tilbyder også :

MUSIKAFLYTNING

FOTOKOPIERING (mod betaling)

UDSTILLINGER

PJECER (f.eks. OBS, højskoler, festivals)

SPIL OG LEGETØJ

UDLÅN AF MØDELOKALER TIL FORENINGER

ÅBNINGSTIDER :

Mandag : 14-19

Torsdag : 14-19

Tirsdag : 14-17

Fredag : 14-16

Onsdag : 10-13

Lørdag : 10-12

Dosseringen 3
4850 Stubbekøbing
53 84 15 29

